

FAMILY PLANNING IN HALACHA
RABBI MORDECHAI WILLIG

**THE AARON, MARTHA, ISIDORE N. AND BLANCHE ROSANSKY
CONTEMPORARY *HALAKHA* PROGRAM**

שיעור מהרב מרדכי וויליג בענין מניעת הריון

גמרא יבמות י"ב שלש נשים- שומר פתאים

תוס' שם ד"ה שלש ותוס' הרא"ש שם

מרדכי סי' ג'

ריטב"א ד"ה שלש והערות 787-789-790-792-796

יש"ש שם סי' ח

גמרא שם ס"ה: דביתהו- אחוותא

פ"ת סי' ה' סקי"א סי' כ"ג סק"ב

אוצה"פ סי' כ"ג סק"ז אותיות י"ג, ל"ז, מ"א

נשמ"א אהע"ז סי' ה' עמוד קל"א-קנ"א

אהע"ז סי' א סע' א ב"ש שם סק"א ופ"ת שם סק"א

ט"ז שם ועוד כל כמה

שו"ע שם ס"ח

אוצה"פ סי' ע"ז סקכ"ט

אי אמרינן כיון דאיתעקר איתעקר לעולם חולצת ולא מתיבמת.

או היא או צרתה חולצת. ואע"ג דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים הכא לא חשיבא חליצה פסולה אע"ג דאסורה להתייבם כיון שהזיקה שלימה כמו שהיתה, ולא מקרי חליצה פסולה להצריכה לחזור אלא היכא דהורעה הזיקה וקלשה לה כגון חלץ לאחיות לא נפטרו צרות וכן חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה.

לאו תרוצי קא מתרצת לה. תימה מאי קא מתרץ לה אע"ג דהיא או צרתה קאמר שייך שפיר למיתני היא וצרתה כמו חלץ ועשה מאמר ובנדרים פ' נערה איצטריך למיתני סיפא היפר האב ולא היפר הבעל אינו מופר ולא חימא רישא דקתני אביה ובעלה מפירין נרדיה דאביה או בעלה קאמר. ונראה לי דהכא חשיב שיבוש הא דתני היא וצרתה וצריך לתרץ ולהגיה או היא או צרתה כי היכי דלא תטעי לומר תרוייהו בעיא חליצה משום חיזור. אבל ההיא דנדרים אי לאו סיפא ממילא הוה מפרשינן רישא אביה או בעלה דפשטא דקרא משמע שנחרבה הארוס שיפר הוא לבדו כמו האב, וכן בחלץ ועשה מאמר ליכא למיטעי.

תריץ הכי חולצת וצרתה או חולצת או מתיבמת. הוה מצי לדחויי דלעולם אמרינן כיון דאיתעקר איתעקר ואפ"ה צרה אסורה ליבם משום דאליים ק"ו למידחי צרה, אלא שלא רצה לומר כן כי היכי דלא נפשוט בעיין דלקמן, ועוד דא"כ היה פושט בעיא זו ששאל אם צרתה אסורה או מותרת דהא אסירא מאיזה טעם שיהיה.

בעי רבי יוחנן המחזיר גרושתו משנשאת צרתה מהו. אליבא דרבנן קא בעי ופשיטא ליה דכיון דאיתעקר איתעקר. [נ"א: דאי בעי אליבא דר' יוסי או אליבא דרבנן ופשיטא ליה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, הוה ליה למימר הא לא מיבעיא לי דטומאה כתיב בה ופשיטא דאסירא].

מי אליים ק"ו למידחי צרה. לאוסרה לייבם קא מבעיא ליה דלפוטרה מן החליצה פשיטא דלא אליים ק"ו אפילו ליהא גופא כדאיתא בפ"ק דסוטה גבי סוטה ספק חולצת ולא מתיבמת ומפרש התם משום ק"ו.

מי אמרינן ק"ו במקום מצוה. וא"ת תיפשוט ממתניתין דסוטה דקתני ספק חולצת ולא מתיבמת ואמרינן התם בגמרא משום דאמרינן ק"ו, וי"ל דאיכא לפרושי כחד משאר טעמים דהתם.

דף י"ב ע"א. אלא לאו או היא או צרתה חולצת. למיפשט בעיא קמייתא קא אתי דהא לבעיא שניה פשיטא ליה דצרתה מותרת, ודחי היא חולצת וצרתה או חולצת או מתיבמת והיינו למיפשט בעיא שניה וזיל

הכא קמדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה ולא מצי למיפשט חדא מינייהו.

צרה נמי לא עבדה ביה מעשה. תימה היכי מרמי להו דבשלמא ממאנת שריא לשאר אחין ולא עבדא כהו מעשה ולא פקע זיקה מינייהו אלא צרת ממאנת נהי דצרה לא עבדא כהו מעשה מ"מ כיון שהממאנת מיאנה בו והפקיעה ממנו הזיקה ונשואי קמאי לא קא עקרה הויה לה כמו צרת ערוה מאחר שהממאנת אסורה לו, אלא שבסכרא מועטת מדמה אותם כדי למצוא היתר משום דחומרא דרבנן בעלמא הוה.

אלא לאו ביבם. וקתני צרותיהן מותרות שהמאין עוקר נישואי קמאי. תימה למאי דס"ד השתא תקשי ליה סיפא דקתני כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת ואם איתא דעוקר נישואי קמאי א"כ תמאן השתא ותתיבם צרתה כדדייק עלה לקמן. וכי תימא דמתניתין ברליתא קמן שתמאן או בגדולה א"כ הו"ל לשנויי הכי לקמן, י"ל דבשלמא הכא ניחא דאיכא לשנויי אין הכי נמי אם היתה קטנה והיתה לפניו היתה יכולה למאן והתנא הוצרך להשמיענו הדין היכא דליתא קמן או כבר גדולה, אבל לקמן דדייק לאתווי סייעתא לרבי הושעיא דאמר אינה ממאנת לזיקתו משמע ליה דאם היתה יכולה למאן בזיקה הו"ל לחנא להשמיענו גם דין זה.

לאו למעוטי צרת אילונית דשריא. וא"ת דלימא דאתא למעוטי צרת ממאנת או צרת סוטה או צרת מחזיר גרושתו ולפרוך מינה למאן דאסר לעיל, וי"ל דמשמע ליה דכוותה קא ממעט דהיינו שאיסורה משום אשת אח ושאיסורה ליבם ולא לבעל ולא משכחת לה אלא בצרת אילונית.

ע"ב. שלש נשים משמשות כמון. פרש"י מותרות לשמש כמון אע"ג דשאר נשים אסורות משום השתתת זרע. וקשיא לר"ת כיון דבהך תשמיש ליכא איסורא מידי דהוה אקטנה ואילונית דלא אסירי כתשמיש אע"ג דלאו בת בנים ניהו, ופירש ר"ת צריכות לשמש כמון ועצה טובה קמ"ל, ומיהו נראה דבנותנת מון בשעת תשמיש איכא השתתת זרע לאיש שכשמטיל זרע למון הוי כמטיל זרע על העצים ועל האבנים דאין דרך תשמיש בכך ובהכי איירי רש"י דמותר לאלו ג' נשים ולשאר נשים אסורות, ואם משימות המון לאתר תשמיש לא מפקדא אהשתתת זרע כי היכי דלא מיפקדא אפריה ורביה, ומיהו כפ"ב דנדה משמע דנשים מיפקדן אהשתתת זרע דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משוכחת וכאנשים תקצץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה ניהו משמע אי הוו בני הרגשה אסור, מיהו מצינן לפרושי דלאו בנות איסור הרגשה ניהו,

ונ"ל כפי ר"ת דהוא מפרש עצה טובה קמ"ל וכגון שמימות המוך לאחר תשמיש, וא"א לפרש כפירוש רש"י דאלו הנשים מותרות ושאר הנשים אסורות דאי משימות המוך בשעת תשמיש הוי כמטיל על העצים ועל האבנים וכיון דמשחית זרעו כמביא מבול לעולם לא מסתבר שיתירו לאלו הנשים בשביל שמחת עונה דמוטב שלא ישמשו כלל, ואי לאחר תשמיש נ"ל שאין בו איסור כלל אף לשאר נשים אף אי מפקדי אהשחתת זרע דלא מיקרי השחתת זרע אלא כמי שגורם ע"י חימום שמוציא זרע לבטלה בין האיש בין האשה אבל לאחר שנעקר הזרע מן הגוף לא שייך ביה השחתה.

שמא תעשה עובוהו סנרל. פרש"י דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חברו ופוחת את צורתו. וא"ת והא אמרינן בנדה פ' המפלת דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת, וי"ל דהיינו דוקא בן קיימא, ומיהו בפרק המפלת משמע דאפילו נפל אינה חוזרת ומתעברת דקאמר התם ולמה הוזכר סנרל והלא אין סנרל שאין עמו ולד ומשני אי דאתיליד נקבה בהדיה הכי נמי הב"ע דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל ואמר ר' יצחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימור שניהם הזרעו בכבת אחת, ומפרש ר"ת דסנרל היינו לפעמים כשהאשה מתעברת תאומים נכנס הזרע בין שני הולדות ודוחק אותם ועושה האחד סנרל.

שמא תתעבר ושמא תמות. תימה אמאי לא משני ברייתא דקתני שמא תתעבר ושמא תמות משום דלא פסיקא ליה למיתני שמא תתעבר ותמות שאינה מתה בודאי אלא כשילדת בקטנות, אבל כשילדת בגדלות פעמים מתה ופעמים אינה מתה הלכך לא תמצא תמותו ממאנת דאי ילדה בקטנות ודאי מתה ואי ילדה בגדלות כיון שגדלה שוב אינה יכולה למאן, וי"ל משום דמשמע לשון הברייתא שאין חילוק בעיבור כל שנת י"ב בין ילדה בגדלות בין ילדה בקטנות, ועוד דלא מסתבר שתגרום לידת קטנות המיתה אלא העיבור, וכן משמע לשון הברייתא דקתני שמא תתעבר ושמא תמות ולא קתני שמא תלד ושמא תמות ועוד שנוח לו לתרץ כדברי רבה בר ליואי שהם אמת ועיקר שכל תוך הזמן היא מתה ועוברת מת.

לאחר הזמן הזה היא חיה ועוברת חי. פירוש אחר שנת י"ב וגם הביאה שתי שערות, והא דלא מפרש הכי כהדיא משום דאורחא דמלתא הכי הוי, ואין לפרש אחר הזמן הזה אפילו בלא הבאת ב' שערות דא"כ מצינו חמותו ממאנת כגון שנתעברה אחר י"ב שנה ולא הביאה שערות עד לאחר כמה שנים שעד רוב שנותיה היא יכולה למאן אם לא הביאה ב' שערות למ"ד אין חוששין

שמא נשרו מדאמרינן בפי' יוצא דופן הלכתא חוששין שמא נשרו והוא דקדיש תוך הזמן ובעל לאחר זמן דהויא ספיקא דאוריתא מכלל דלמ"ד אין חוששין [ממאנת, וכן] מדפרין בסוף שמעתינן הניחא למ"ד חוששין וכו', ועוד אפילו למאי דפסקינן התם חוששין היכא דבעל לאחר זמן מצינו חמותו ממאנת כגון שעברה באמבטי או שנאנסה לאחר הזמן וילדה כת ונעשית חמותו או כגון שבא עליה בעלה ופירש בשעת ביאה שאינו רוצה לקדשה באותה ביאה, אלא על כרחך אחר הזמן דקאמר היינו כי אורחיה דאיכא שערות, והכי איתא בירושלמי רבי יונה בשם רבי הונא עיברה וילדה עד שלא הביאה שתי שערות היא ובנה מתים משהביאה שתי שערות היא ובנה חיים עיברה עד שלא הביאה וילדה משהביאה היא חיה ובנה מת.

והא תני רבה בר שמואל וכו' עד שכבר ילדו. ומדלא קתני שכבר גדלו דהאי לישנא מצי למיתנייה אף אאילונית דמשמע שכבר גדלו בהבאת שתי שערות [נ"א: וקתני שכבר ילדו משמע דלא אייתי שתי שערות א"כ] ש"מ דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה. תימה תיקשי ל' ברייתא גופה אם קטנה היא כי ילדה מאי הוי מ"מ תמאן וכי הלידה מונעת המיאון, ומצינן לפרושי דס"ל למקשה שהלידה הוא סימן נערות אבל העיבור בקטנות היה, ולרב ביבי לא מקשי מידי דלא מצינו חמותו ממאנת כיון שהלידה הוא סימן נערות, אבל לרבה בר ליואי פריך דאמר תוך הזמן הזה היא מתה ועוברת מת ומשני דבנים הרי הם כסמנים משעת עיבור נמצא העיבור אחר הזמן. ומיהו קשיא כיון דהמקשה ידע דבנים הרי הם כסימנין רוב ספרא לא בא לחדש אלא דמשעת העיבור הו' כסימנין הו"ל לפרושי בהדיא עיבור בנים הרי הן כסימנין. הלכך נראה לי דס"ל להאי מקשה דאע"ג דאפשר שתלד בקטנות מ"מ אינה יכולה למאן מדרבנן לפי שרוב היולדות גדולות הן ואתו למימר דגדולה ממאנת, הלכך לרב ביבי לא פריך ולא מידי דאע"ג דקתני שמא תתעבר ושמא תמות דמשמע דאיכא קטנה דמיעברה ולא מתה מ"מ לא מצינו חמותו ממאנת להתיר צרתה להתייבם אלא להצריכה חליצה כי הלידה מונעתה למאן מדרבנן, והא דקא פריך ואלא קשיא אדרבה בר ליואי פריך דאית ליה תוך הזמן הזה ודאי מתה, ומשני רב ספרא בנים הרי הן כסימנין פי' הרי הן כסימנין משעת הריון דכיון דילדה בר קיימא ודאי משעת הריון היתה גדולה דליכא קטנה דמעברא ולא מתה, וה"ק רבה בר ליואי קודם הזמן הזה פי' קודם שנה שלפני גדלות אינה מתעברת כל עיקר, תוך הזמן הזה פי' שנה הסמוכה לגדלות היא מתה ועוברת מת, אחר הזמן הזה פי' אחר שגדלה היא חיה ועוברת חי וגדלות הוה מתברר ע"י שילדה בן קיימא שאפילו ילדה בתוך י"ב הוברר הדבר

שהיתה כסימנין
שהיא ו
שעת ע
על שא
הוי או
הסוגיא
להבאת
זמן ול
הווי כו
דמוכיד
בגרות
לרנרוו
לידה.
וז
לאו א
מהכא
ותמות
המיוא
פריך
וליטע
ואמאי
שיכו
אדרב
ושמא
לדוכו
בנים
הן כו
דאע"י
חמו
עיכו
דרכו
בכרי
דקש
ליה
בנים
נערו
משו
כסיו
דשו
מזו
אפי
דמו
ברי
לוב

שלוש נשים משמשות כמוך 782. פרש"י ז"ל מותרות לשמש במוך כדי שלא יתעברו 783. פי' לפי, דשאר 784. נשים אסורות לשמש, אע"ג.

דלא מפקדי אפרייה ורביה מ"מ אסורות הן להשחית הראוי להוליד 785, אע"ג דכל כי אורחיה אין בו משום השחתת זרע דהא ביאת קטנה

דסברי דחולצת בציון 687 ע"ש. 782 השיטות בזה כבר צוינו בארוכה בא"ת כרך י"א ע' השחתת זרע עמ' קלז-ט ע"ש. ובנשים לענין השחתת זרע ראה גם באוצה"פ כרך ט' עמ' 7-166. ואצ"ן רק הנוגע להבנת דברי רבינו. 783 א) וז"ל רש"י לפנינו בסוגיין: מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו עכ"ל. ובכתובות (לט, א) ד"ה משמשות: מותר להן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע עכ"ל. אולם המרחשת ח"ב סימן ט' ענף ב' אות ח' מתחילה כתב (1) דרש"י חזר בו בנדה (מה, א) ד"ה משמשות וז"ל: "תקנתן" הוא לשמש במוך שלא יתעברו עכ"ל. הרי שבנדה כתב לפרש הא דמשמשת בתוך בתורת "תקנה" (ולא בתורת היתר) והיינו דרש"י בנדה כפי ר"ת, וכ"מ גם מרש"י שם ד"ה פחות מכן: "אינה צריכא" לשמש במוך דודאי לא תתעבר עכ"ל. הרי מבואר מדבריו דפי' משמשת כדרכה היינו אינה צריכה ולא פי' אסורה. א"כ מבואר דס"ל כר"ת עכ"ד וצ"ע. (מיהו לדעתי יש לדון אף לפי' דרש"י בנדה ליכא ראייה דסובר כר"ת בזה דלאחר תשמיש מותר לכל הנשים במוך, דאפשר דסובר כמש"כ רבינו כאן להלן דכל דאינה יכולה להתעבר אינה בכלל איסור השחתת זרע. ומעתה אפשר דלחכמים בשלש נשים אף לרש"י בנדה אפילו לאחר תשמיש אסור, ואף אם נפרש בשלש נשים לחכמים דמותר לרש"י בנדה אפשר דמטעם ספק סכנה התירו, וליכא ראייה לכל הנשים.) (2) וראה באחיעזר ח"א סימן כ"ג סוף אות ב' דבא ליישב שלא יהא סתירה בין רש"י במכילתין לרש"י בנדה, דגם כונת רש"י במכילתין דכיון דמותרות לשמש במוך מחוייבות במוך ופחות מכן כיון שא"צ לשמש במוך לפיכך אסורות ג"כ ע"ש. וכ"כ בתורת חסד סי' מ"ד אות ב' בפי' ב', (וראה קצת באו"א במרחשת שם ענף ג' אות ז'). (3) אולם בתורת חסד שם בפי' א' רצה ליישב הסתירה ברש"י לומר לדעת רש"י דאה"ג דסובר דגם שאר נשים מותרות לשמש במוך ומה דכתב בכתובות ואינן כמשחיתות זרע היינו משום דהוי דרך תשמיש, ושאינו ג' נשים דמחוייבות ע"ש. (ב) והנה מרש"י כאן ובנדה מבואר דמיירי במוך לפני תשמיש, אולם ראייתו באחרונים שהעירו מרש"י בכתובות (לו, א) ד"ה משמשות במוך דמפרש משמשות במוך שנוהגת מוך לאחר תשמיש, וצ"ע. (1) ולדעתי אולי י"ל דשם דבאשה מזנה איירי ושם כרי להרבות הנאתה אינה משמשת במוך אלא לאחר תשמיש. (ושו"מ כע"ז בחת"ס לכתובות שם משנת תקע"ג ע"ש עוב"ז, וראה מש"כ בתורת חסד סימן מ"ד אות ה' באו"א ליישב סתירת רש"י ע"ש בארוכה.) (2) ועו"ל לדעתי ע"פ האבני נזר סימן

ע"ט אות ט' שביאר לדעת רש"י הא דאסורה להשחית זרע בעלה אף שאינה מצוה בפר"ו עפ"ד הר"ן ריש פרק ב' דקידושין אהא דאמרינן מצוה בה יתר מבשלוחה, דאע"ג דאיתתא לא מיפקדא אפ"ר מצוה יש לה במה שמסייעת לבעל דלפי' שפיר מוזהרת האשה שלא להשחית זרעו דכיון שיש לה בעל היא מצוה על פר"ו של בעלה ע"ש, דלפי דבריו יש מקום לומר דרש"י בכתובות רצה למנקט באופן דהשימוש במוך הוא בהיתר, והיינו דנקט שם דוקא במוך לאחר תשמיש דכיון דשם מיירי באינו נשואה לו דלא שייך הטעם לאסור משום פר"ו ידידה, לכן בכה"ג בכל הנשים מותר במוך לאחר תשמיש, אבל במוך לפני תשמיש סובר רש"י דאסורה בכל הנשים אפילו אינן נשואות משום מעשה ער ואונן (או דמוזהרת בהשחתת זרע ממש ודוקא בשעת תשמיש וכסברת החוס' הרא"ש ראה להלן ציון 790), ודוקא במקום סכנה או משום עונה שרי ולכן התירו בשלש נשים, ואע"ג דהכא לא שייך טעם פר"ו, וק"ל. *784 כתי"ס אך בנד': כשאר. 785 א) מצאתי חמש פעמים לאסור השחתת זרע לאשה אף שאינה מצוה על פר"ו: (1) בגליון חוס' בנדה (יג, א) ביאר הטעם דמוזהרת אשה בהשחתת זרע משום דהושוו איש ואשה לגבי כל עונשים שבתורה (וע"ש מש"כ בדעת ר"ת ובביאור דבריהם במרחשת שם אות ג'). (2) ורבינו בכתובות שם כתב אע"ג דלא מיפקדא אפ"ר אסורה להשחית זרע בעלה וכולן לקו בדור המבול על השחתת זרע (ראה אבות דר' נתן פרק ל"ה ובפרקי דר"א פרשה כ"ב וש"ס סנהדרין קח, ב, ור' בנדה דף יג) מדכתיב בראשית (ה, יב) כל בשר, ואף נשים בכלל, והן מקור הנשים מוזהרות בהשחתת זרע מהא דלקו בדור המבול גם בהרמב"ן בנדה (יג, א) וכן ברשב"א ור"ן שם (וראה מש"כ ע"ז במ"ל פ"י מלכים הל' ז' ד"ה נחזור ובקושייתו למה לא נמנה בו מצות ב"ג, ראה מש"כ באוצה"פ כרך ט' דף פד בהגה ב'). (3) בציון 783 הבאנו מהאבני נזר סימן עט אות ט' דהא דמוזהרת על השחתת זרע בעלה דאף דפטורה מפר"ו מ"מ כשהיא נשואה מצוה בפ"ו דבעלה, ע"ש. (4) בדובב משרים ח"א סימן כ' דהא דאסורה בהשחתת זרע הבעל היינו כדאיתא בערכין דף ז' משום דהולד ממונא דבעל הוא, ולפי"ז ר"ל דברשות הבעל יש צד דליכא איסור מוך, אך למעשה לא סמוך ע"ז ח"ו ע"ש. (5) בערול"ג בסוגיין דהא דשאר נשים מוזהרות על השחתת זרע אפילו במוך לאחר תשמיש אע"ג דאין מוזהרין אפ"ר היינו משום הא דאיתא בנדה (יג, ב) דבבא על קטנה מעכבת משיח ע"ש (וראה ציון 786), [אולם לדעתי דבריו צ"ע דאי"כ תהא אשה מחוייבת בפר"ו משום דמעכבת משיח, ותהא אסורה להנשא

ואילונית מותרת 786, תשמיש במוך לאו אורח ארעא הוא וכל דה"ל מוך בשעת תשמיש אפילו

למי שאינה בר בנים, א"ו דהך דין לא נאמר אלא על האיש ולא האשה כעיקר פר"ו כנ"ל פשוט].

(ב) האם האיסור עליה משום השחתת זרע ידידה או זרע ידיה: ברבינו בכתובות מבואר דהא דלקו בדור המבול ילפינן איסור עליה על השחתת זרע בעלה, וכן פירש דאיסור שימוש במוך הוא מחמת השחתת זרע בעלה דוקא, משמע דליכא איסור עליה כלל משום השחתת זרע ידיה, וכדעמד על דעת רבינו בתורת חסד סימן מ"ג אות י"ט מיהו מש"ר בנדה ליכא הכרח לזה דשם בנדה מיירי בהשחתת זרע שלה עצמה וע"ש שר"ל התורת חסד בודעת הרשב"א בתורת הבית דסובר היפך מרבינו דדוקא בזרע ידיה מוזהרת על השחתתה, ולא בזרע בעלה, ובמוך להרשב"א דההשחתה הוא על זרע בעלה לכן סובר הרשב"א דליכא איסור משום השחתת זרע, ע"ש. והנה הרמב"ן אף דבנדה נקט דמוזהרת על השחתת זרע ידיה, מ"מ בכתובות פירש כרבינו דאיסור במוך הוא משום השחתת זרע בעלה ש"מ דלהרמב"ן נאסרה בשניהם, והנה כאמור גם מרבינו וגם מהרמב"ן חזינן דאין לאסור מוך משום השחתת זרע ידיה כי אם משום השחתת זרע ידידה, אולם בתזו"א אה"ע סימן ל"ו אות ב' כתב מעצמו סברא הפוכה דבנתנה מוך לארע תשמיש אין שייך עליה איסור משום השחתת זרע הבעל דהאיסור על מי שיצא ממנו הורע לבטלה והאשה כאחר, מיהו היא אסורה משום השחתת זרע ידיה שיצא מהעליה ונתערבו בפרוזדור ובאו למקור יחד עם זרע ידיה כמש"כ חכמי הניתוח, דאע"ג דכבר נעקרו מ"מ כל שלא יצאו היא מוזהרת בהשחתת ועיין שו"ת רע"א סימן עא עב עכ"ד. [הנה מהרמב"ן ליכא סתירה להחזו"א דאע"ג בנדה מבואר דמוזהרת על השחתת זרע ידיה דמ"מ הוצרך בכתובות לומר דבמוך מוזהרת על השחתת זרע ידיה, דהיינו משום דקאי לרש"י ומיירי במוך "בשעת תשמיש" דבכה"ג מודה גם החזו"א דליכא משום השחתת זרע ידיה, ואינה מוזהרת אלא על השחתת זרע "דידיה", אבל לאחר תשמיש אפשר דגם הרמב"ן יודה להחזו"א דהאיסור במוך משום השחתת זרע ידיה, וכמש"כ בנדה דמוזהרת ע"ז. (מיהו זה חזינן גם מהרמב"ן דלא כהחזו"א, דאילו מהחזו"א מבואר דאין היא מוזהרת על זרע ידיה כלל, ואפילו בשעת תשמיש, ואלו מהרמב"ן חזינן דמוזהרת על שתיהן). אבל מרבינו שם בכתובות דמיירי לאחר תשמיש ומ"מ נקט האיסור שלה במוך משום השחתת זרע בעלה, ע"כ מבואר דלא כהחזו"א לגמרי. אלא דלרבינו ליכא כלל איסור משום השחתת זרע ידיה, כנ"ל]. וראה בר"א מן ההר בסוגיין דהביא פירש"י דבג' נשים התירו מוך בשעת תשמיש, והביא עלה איכא מ"ד דאשה לא מיפקדא על השחתת זרעה ידיה, ומשום שמשחית זרעו של איש הוא דאיצטריך

לאשמעינן היתר מוך. ואיכא מ"ד דאיהי נמי מפקדא אהשחתת זרעה, ומשום זרעה ידיה נמי קאחינן עלה דהאי ברייתא" עכ"ד. והנה דעה א' בר"א מן ההר היינו כדמשמע מרבינו בכתובות, אולם מדעה ב' בראמ"ה חזינן חידוש דאע"ג דקאי לדעת רש"י דמיירי במוך בשעת תשמיש מ"מ נקט דאיכא איסור משום השחתת זרע ידיה, (ודבר זה ליתא כש"ר, וגם החזו"א לא קאמר דבמוך איכא אזהרה משום השחתת זרע ידיה כי אם במוך לאחר התשמיש, ומשום דנתערב זרע ידיה עם זרע ידיה בפרוזדור, משא"כ במוך בשעת תשמיש). ולכאורה צ"ל דדעה ב' בראמ"ה סובר דזה גופה דשם מוך בשעת תשמיש ובגלל זה אין זרע ידיה יכולה לרדת מהעליה לפרוזדור להתערב בזרע ידיה, דזה גופה משוי לה השחתת זרע ידיה (ודלא כדדייקנו מהרמב"ן וכדמשמע מהחזו"א), מיהו אולי יתכן גם לדחוק דכונת האיכא מ"ד בראמ"ה דמפרש דאיסור מוך גם משום זרע ידיה דהיינו משום דמפרש משמשת במוך גם אלאחר תשמיש, ואה"ג דמורה להרמב"ן ולהחזו"א בזה דבשעת תשמיש, דליכא לאסור משום השחתת זרע ידיה ואכתי טעון בירור. 786 דהיתר קטנה ואילונית משום דכל כי אורחא אין בו משום השחתת זרע כ"כ תוס' בסוגיין ובכתובות בשם ר"ת וכן בשמ"ק שם בשם הרא"ש ובשו"ת שלו כלל ל"ג ובניי בסוגיין וברמ"א סימן כ"ג סע' ה' וכן ברבינו ונ"י למכלתין דף (סא, ב) ע"ש ובכתובות שם בת"י ב'. אך בת"י א' שם כתב רבינו דהיתר משום מצות עונה, וכן ברא"ה שם בתירוץ ב' ע"ש. מיהו ברדב"ן ח"ג אלף רכב (תקצו) דייק מהרמב"ם פכ"א איסור"ב הל' י"ח: אסור להוציא שכבת זרע שבטלה לפיכך לא יהיה אדם דש מכפנים וזורה מבחוץ ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד וכו' עכ"ל. משמע דיש בביאת קטנה איסור לכתחילה משום השחתת זרע, וכ"כ הב"ח סימן כ"ג בדעת הרמב"ם והטור דחולקין על דעת רבינו ודעמיה והרמ"א, ולשון המחבר שם ריש סימן כ"ג כהרמב"ם, אך בט"ו שם כתב דמש"כ המחבר לא ישא קטנה אינו אלא צד חומרא ולא מדינא, ובב"ש ס"ק ב' דמש"כ המחבר לא ישא קטנה דאינו משום השחתת זרע אלא משום ביטול פר"ו, ומקור הך דלא ישא קטנה היינו מש"ס נדה (יג, ב) דמעכב משיה ומרש"י שם דהיינו משום ביטול פר"ו וכמש"כ הב"ש, ונראה דלרבינו כאן ודעמיה דמשמע דלכתחילה מותר לבא על קטנה דל"ק מהש"ס דנדה ד"ל דהש"ס שם מיירי דוקא במי שאין לו אשה אחרת ולא קיים פר"ו, והכא איירי ביש לו אשה אחרת או קיים פר"ו, וכן יש להוסיף דהך איסור של הש"ס דנדה לישא קטנות עצם האיסור לא נאמר אלא על הגשואין לכתחילה, אבל כל שכבר נשאה מותר לו לבא עליה ואינו חייב לגרשה ואפילו לישא אחרת

לדידיה ⁷⁸⁷ איכא איסורא, דהוה ליה כמשמש ⁷⁸⁸ על האבנים או על העצים ⁷⁸⁹, וכי ליתא מוך

נשחת זרע דידה וכמש"כ בציון הנ"ל, מיהו שפ"ד דאחר תשמיש פשוט יותר, אולם בדעת רבינו בכתובות א"א לומר הכי דהרי מפורש בדבריו דהאיסור משום השחתת, זרע בעלה ומ"מ כתב דפשוט יותר האיסור לאחר תשמיש מבשעת תשמיש. מיהו אולי גם למאי דמבואר מרבינו שם דאיסור דידה משום השחתת זרע בעלה אכתי י"ל דפשוט יותר האיסור לאחר תשמיש מבשעת תשמיש, דיש לדון דלא נאמר איסור על האשה בהשחתת זרע הבעל רק על זרע שראוי להוליד ונקלט אצלה דאיסור לה לעשות מעשה להשחיתה, אבל כל שבתחילת התשמיש מחמת המוך לא היה זרע ראוי להוליד אצלה קס"ד דאינו בכלל איסור להשחית זרע, ומצאתי סברא אחרת במחנה חיים ח"א ריש סימן נ"ג דקניוח לאחר תשמיש חמור ממוך בשעת תשמיש, משום דלאחר תשמיש שכבר נקלט הרע הרי הוא בכלל איבורייהו דשפיקות דמים וזוהו הטעם דהאשה מותרת משא"כ בשעת תשמיש דעדיין לא נקלט, ולכאורה בזה יתיישב כפשוטו דברי רבינו בכתובות דפשוט יותר בשעת תשמיש מלאחר תשמיש, וע"ש במחנה חיים עצמו דף פז, א אות ג' מה שדחק עצמו בביאור דברי רבינו בכתובות, (ולדעתי פירושו שם צ"ב ואכמ"ל), ולא הבנתי אמאי לא פירשה כמש"כ הוא עצמו בתחילת הסימן, וצ"ע]. *788 ע"פ כתי"ס. (דאיכא סימן מחיקה על ת). אך בדפוסים: כמשמשת.

789 האחרונים [כרון יהונתן סימן ג', והחזו"א סימן ל"ז ס"ק ב' וס"ק ה', ובתורת חסד סימן מ"ד אות כא—כג ועוד] ביארו דמש"כ רבינו, דהוה ליה כמשמש על האבנים או על עצים, דאין כונתו דהוה בכלל מעשה ער ואונן, ולא תנאף, דלענין זה אף במוך כיון דהוי דרך תשמיש וגוף נהנה מגוף אינו בכלל מעשה ער ואונן, והראיה דלא התירו בג' נשים להיות דש מבפנים ולהוציא מבחוץ, וכן נקט האחיעזר סימן כג, [מיהו המעיין בתוס' רי"ד בסוגיין משמע קצת דגם מעשה ער ואונן ממש מותר לר"מ בג' נשים, דהקשה איך התיר במוך הא הוי מעשה ער ואונן ותירץ דכל שכונתו שלא תתעבר ולא כדי שלא יכתיש יפיה אלא כונתו שלא תבא לידי סכנה אינו בכלל איסור ער ואונן, (וחכמים דאוסר במוך בג' נשים לדעת התוס' רי"ד כפרש"י ביאר שם דלית להו סברא זו אלא דגם בכונתו משום סכנה איכא איסור ער ואונן ובוה גופה פליגין חכמים ור"מ), אולם ברדב"ז ח"ג סי' תקצ"ו מבואר חידוש יותר דאף להלכה בג' נשים מותר מעשה ער ואונן ממש ע"ש, וראה ציון 794 עוב"ז]. ועוד קאמר החזו"א שם דאי הוה כמעשה ער ואונן לא היו מתירין אותו בג' נשים משום מצות עונה, וכן הוכיחו האחרונים דלרבינו אינו בכלל מעשה ער ואונן מדבמהמשך הקשה רבינו לרש"י דבפחות מכן דבלא"ה לא מתעברת דהתא מותר בלי מוך (וראה ציון 792), א"ו דמכון רבינו דהוה

אף דלא קיים עדיין פר"ו, ואולי גם הרמב"ם יודה בזה דמותר לו לבא עליה אף דיסוד דינו משום הוצאת ז"ל ושו"מ דכן מסקנת האחרונים הובאו באוצה"פ כרך ט' סימן כ"ג ס"ק ד' ע"ש. (וכל הנ"מ בין הרמב"ם ובין רבינו ודעמיה במי שקיים כבר פר"ו או יש לו אשה אחרת אם מותר לו לישא קטנה לכתחילה). 787 משמע מרבינו דמוך, בשעת תשמיש יש יותר סברא, דלדידה תהיה אסורה משיהיה אסור, לדידיה. והיינו דכתב רבינו, אפילו לדידיה אסור, והא לכאורה מסברא גבי דידה יש יותר צד לאסור בשעת תשמיש משום הוצאת ז"ל, מגבי דידה, וצ"ב למה איסור דידה פשוט יותר, ולכאורה מכאן ראיה לעיקר סברת רע"א בתשובה סימן ע"א דיש צד דמוך בשעת תשמיש אסורה רק משום לתא דידה דשימת מוך שם הוי השחתת זרע משא"כ לבעל ליכא איסורה דמ"מ הוי דרך תשמיש, אלא דהיא במה שמשימה המוך שם אף דמנחת שם קודם תשמיש מקרי השחתת זרע ע"ש, והשיג עליו האחיעזר סימן כ"ג דסברת רע"א תמוה דאיך אפשר דהאיסור תהיה עליה יותר מעליו דאטו האיסור הוא שימת המוך, הלא האיסור הוא בשעת תשמיש, ואם עליו אין איסור ה"ג עליה אין איסור ע"ש, אולם למה שדייקנו מרבינו, מבואר בהדיא כסברת רע"א ולכן כתב במוך בשעת תשמיש אפילו לדידיה אסור ודו"ק, וביישוב קושיית האחיעזר נראה דסברת רע"א היינו דכיון דאסורה להשחית לאחר תשמיש לכן בשימת מוך לפני תשמיש חשובה כמשחיתה לאחר תשמיש דעצם שימת מוך אינה דרך תשמיש אלא גרם השחתה, וכל זה מצד איסור דידה, אבל מצד איסור דידה קס"ד כיון דהוא אינו עושה אלא דרך תשמיש לכן הותר קמ"ל דאפילו לדידיה אסור וק"ל, וראה בדברי רבינו בכתובות שם דכתב דמוך אסור, אפילו היה מונה שם בשעת תשמיש, ע"ש, משמע מרבינו דלאחר תשמיש פשוט יותר איסורה מלפני תשמיש, ובחזו"א ביאר הטעם משום דבשעת תשמיש איכא סברא יותר להתיר משום דהוה דרך תשמיש, ובאמת הדברים מתאימין למה שדייקנו מדברי רבינו כאן דפשוט איסור דידה יותר מאיסור דידה בשעת תשמיש, ובאמת יסוד איסור דידה בשעת תשמיש היינו מחמת דהשימה לפני תשמיש דאינו דרך תשמיש הוא כגרם השחתה לאחר תשמיש ודו"ק, וכפשוטו היה מקום להסביר אמאי פשוט יותר האיסור לאחר תשמיש מהאיסור בשעת תשמיש, ע"פ דברי החזו"א שהבאנו סוף ציון 785 דהא דהאשה מותרת על השחתת זרע דהיינו רק על זרע דידה דמתערב בפרוודור ובאו למקור יחד (ולא על זרע דידה) ומשום השחתת זרע דידה בודאי שייך יותר לאסור במוך אחר תשמיש, משא"כ בשעת תשמיש דלא נשחת זרע דידה לפי סברת החזו"א, ואף דדייקנו מהראמ"ה בפ"י ב' דחולק וסובר דגם בשעת תשמיש

בשעת תשמיש איכא איסורא בדידה⁷⁹⁰. ומיהו אין פ' רבינו ז"ל מחזור, דאי ג' נשים מותרות לשמש במוך קאמר, איכ כי אמרי קודם הזמן

הזה משמשת כדרכה והולכת, היינו שאינה מותרת לשמש במוך, ואמאי⁷⁹¹, כיון שאינה מתעברת כל עיקר אין המוך מעלה ומוריד

ליה כמשמש על האבנים או על העצים היינו דהואיל ותשמיש במוך לאו אורח ארעא לכן שייך בה איסור השחתת זרע כמו לאחר תשמיש, דמקרי דיש כאן גרם של איבוד זרע. וזהו איסור מיוחד שאינו שייך לאיסור ער ועונן ולא תנאף ודוקא איסור זה התירו בג' נשים עכ"ד (וראה באחיעזר ריש סימן כג בסגנון אחר ודבריו צ"ב, וראה ציון 795 עוב"ז), ולשון רבינו אכתי צע"ק. 790 למש"כ בציונים הקודמים דמוך בשעת תשמיש לרבינו לרש"י כל יסוד איסורה היינו משום דהוה כמשחית לאחר תשמיש ומשום איבוד הזרע (ולא משום מעשה ער ואונן) שפיר למד רבינו מהא דלרש"י אסורה במוך בשעת תשמיש דה"ה לאחר תשמיש, וכמש"כ רע"א בתשובה ע"א ע"ש. והחזו"א סימן ל"ז ס"ק ב' דייק מרבינו בכתובות דכתב לרש"י ואפילו מונח שם בשעת תשמיש, ש"מ דלאחר תשמיש חמור יותר, ראה מש"כ ציון 787. וכפשוטו ההכרח לומר לרש"י דאין האיסור במוך בשעת תשמיש דוקא ומשום דהוה כמעשה ער ואונן כר"ת. היינו ממה דכתב רש"י בכתובות (לט, א). ואינו כמשחיתות זרע" דמשמע דהאיסור משום לתא דידה וכדעמד ע"ז המרחשת שם ועוד וק"ל. והנה כמו שנקט רבינו כאן ובכתובות שם דלרש"י איכא איסור במוך בשאר נשים לאחר תשמיש כ"מ מתוס' כתובות לרש"י וכן נקט רע"א בתשובה ברעת הרמב"ן ר"א"ה ותלמיד הרשב"א הובא בשמ"ק, ונ"י במכלתין ברעת רש"י (וראה מש"כ המרחשת שם את ו' לדחות הראיה מש"ר, מלבד מרבינו ומשמעות התוס' לרש"י), אולם בתוס' הרא"ש במכלתין נקט אף לרש"י דדוקא במוך בשעת תשמיש אסור בשאר נשים, אבל בלאחר תשמיש מותרת אף לרש"י, ומתחילה כתב הטעם דלא מפקדא אהשחתת זרע כי היכי דלא מפקדא אפר"ו, ובשעת תשמיש אסור משום לתא דידה דהוה כמביא מבול ומשום דהוה כשמש על עצים ואבנים, מיהו לבסוף מסיק אף אי נשים מפקדי אהשחתת זרע מ"מ לאחר תשמיש ליכא איסור, דלאחר שנעקר הזרע מן הגוף לא שייך ביה השחתה. [וצ"ב להתוס' הרא"ש איך יפרש מש"כ רש"י בכתובות, ואינו כמשחיתות זרע" דמשמע דהאיסור משום לתא דידה, והלא להתוס' הרא"ש כל האיסור במוך בשעת תשמיש הוא רק משום לתא דידה דמשמש על עצים ואבנים, וכנראה מה דכתב התוס' הרא"ש במכלתין דרש"י איירי דוקא בשעת תשמיש וכו' היינו רש"י במכלתין דלא הווכר, ואינו כמשחיתות זרע" ובאמת ראה בתוס' הרא"ש בכתובות שם דמדוקדק דהעתיק לשון רש"י שם וכתב בהמשך, יש לקיים פירש"י והיינו רק דיש לקיים עיקר

פירושו דמותרות לשמש ושאר נשים אסור, אבל לא כתב דיש לקיים מש"כ רש"י, ואינו כמשחיתות זרע" ע"ש היטיב, וש"מ כע"ז בכונת התוס' בכתובות שם, דיש לקיים פירש"י בנורת חסד ס' מ"ד אות י"ב בהג"ה ע"ש. והנה לרבינו ל"ק מה דכתב רש"י ואינו כמשחיתות זרע אף דלרבינו לרש"י יש איסור גם משום לתא דידה, דרש"י י"ל דנקט האיסור משום לתא דידה לאשמעינן אף לאחר תשמיש דבשאר נשים אסור, או כמש"כ לעיל ציון 787 לדייק מרבינו דיותר סברא לאסור במוך בשעת תשמיש משום לתא דידה מלאסור משום לתא דידה, לכן נקט החידוש דגם משום לתא דידה מותרת וק"ל]. וראה לעיל ציון 783 על הסתירות ברש"י. 791 א) כך הקשה הרשב"א בסוגיין וכן המאירי בשם יש מקשין ונ"י בסוגיין ורבינו בכתובות. דהיינו מפחות מכן אליבא דר"מ אמאי אסור, ומיהו הרמב"ן והרא"ה ותלמיד הרשב"א בשמ"ק בכתובות שם הקשו והקושיא קצת באר"א: אי מותרות קאמר ר' מאיר, חכמים במאי פליגי עליו, דהא ס"ל לרבנן נמי דלא מעברי כר"מ (והרא"ה הוסיף: ואמרינן נמי התם ביבמות לחד לישנא דאילו מתעברא ודאי מתה, וכיון דכן רבנן כי קאמרי מן השמים ירחמו היינו דלא מעברא, דאי מעברא לא סגי דלא מתה וכו'). ונראה דהרמב"ן ודעמיה דהקשו מחכמים ולא הקשו מר"מ בפחות מכן, אפשר לומר משום דק"ל כחכמים, מיהו רבינו ודעמיה דהקשו לר"מ, יש לעיין אי לאו דוקא, ונקטו הקושיא אליבא דר"מ משום דהך דפחות מכן משמשת כדרכה קדים בברייתא, וכן משום דאליבא דחכמים לא קשיא אלא ללשון דודאי תמות (וכמ"ש הרא"ה וראה בהמשך). ב) אולם נראה לדון אולי דסברי רבינו ודעמיה דבאמת לחכמים ליכא קושיא משום דכיון דקטנה מבת י"א ראוייה להתעבר אף דודאי תמות דמ"מ סברי דבכה"ג שייך השחתת זרע דחשוב זרע הראוייה להתעבר, דלענין דין איבוד זרע כל דהוא זרע הראוייה להתעבר אף אם לא יהא הולד בן קיימא שייך איסור זה, ובזה חולק עם הרמב"ן דסברי דכל דאין הורע ראוייה להוליד בר קיימא ליכא דין איסור איבוד זרע ויתכן אולי לפרש לפ"ז דיסוד פלוגתתן בגדר איסור איבוד זרע (דהוא דין מיוחד ואינו בכלל מעשה ער ואונן וכמש"כ מכל האחרונים ראה ציונים 789, 792) האם יסוד איסור איבוד זרע מחמת קדושת הזרע, כיון דיש בה כח עיבור וזה דעת רבינו ודעמיה, ולכן דוקא בקטנה פחות מכן דאינה ראוייה להתעבר כלל דגמצא דהזרע בעצמה כאבודה כבר, לאחר שבא עליה בהיתר דרך תשמיש, דאיבוד הזרע ע"י מוך אינה מעלה ומוריד דכבר אבודה, משא"כ בראוייה להתעבר אף דלא יולד ולד של קיימא

כלום⁷⁹². ועוד רבנן דאמרי א' זו וא' זו משמשות כדרכה, אתו למימר דאפילו הני ג' אינם מותרות לשמש במוך, ואמאי כיון דאיכא סכנה

דהורע בעצמיותו אינה אבודה ולא פסק כחה, דעדיין שייך בה איסור איבוד זרע, משא"כ הרמב"ן ודעמיה אית להו דאיסור איבוד זרע אינה מחמת קדושת הורע בעצמיותו אלא מגדר איסור איבוד נפש, ולכן בכה"ג דא"א שתוליד ולד של קיימא לא שייך איסור איבוד זרע, וטעון בירור. (ג) ויש אולי לדקדק דאף דהרא"ה הוכיר בקושייתו אליבא דחכמים דדוקא ללשון דודאי תמות קשיא דיהא מותר במוך, הרמב"ן הרי הקשה סתמא דהא ס"ל לרבנן נמי דלא מעברי, ונראה אולי במכון הרמב"ן דהרי לחכמים דאמרי דמשמש כדרכה משום דשומר פתאים השם ומהשמים ירחמו, דפירושו לרש"י דאסור במוך, דע"כ חיינו דלחכמים מחוייבין לתלות שלא תתעבר ולכן לא התירו במוך, וא"כ היינו קושיית הרמב"ן מה נפשך דהואיל וכל הצד שלא להתיר מוך היינו משום דנקטינן שלא תתעבר משום דמהשמים ירחמו, הרי להך צד בלא"ה מותר מוך כיון דאינה ראויה לעיבור, ואולי להרא"ה לא ניתא ליה בזה דנהי דבמה שנוגע להתיר איסור השחתת זרע סובר רש"י דהואיל ושומר פתאים השם ומהשמים ירחמו דאין לו דין ספק סכנה להתיר איסור דסמכינן שלא תתעבר, מיהו להיפך נמי אין לסמוך ע"ז להתיר שלא תתעבר במה שנוגע לומר דאין כאן איסור השחתת זרע דחשוב כאינה ראויה להתעבר, הואיל ולולא הא דשומר פתאים השם הרי ראויה להתעבר, לכן היה שייך בה איסור השחתת זרע ומטעם זה לא הקשה הרא"ה אלא לישנא דודאי תמות וכש"נ ואכתי טעון בירור.

792 כבר תמהו הבית מאיר סימן כג ושאר אחרונים על הני שהקשה קושיא זו, דמה אכפת לו דאינה ראויה להתעבר הא מ"מ הוי כמעשה ער ואונן משום דהוה כמשמש על עצים ואבנים, ובשו"ת רע"א סי' ע"א כתב ביישוב הנ"י דכל האיסור במוך בשעת תשמיש הוא משום לתא ידיה ולא משום ידיה כיון דהוא דרך תשמיש ע"ש [וראה ציון 787 בביאור]. אולם פלא על רע"א דהיה לפניו דברי רבינו כאן, דהרי העתיק שם מסוף דבריו, ואותו קושיא של הנ"י הרי מקורו מרבינו כאן, ובפירושו כתב רבינו דבמוך בשעת תשמיש לדידיה נמי אסור ודלא כרע"א בזה, וכבר עמד בזה בזכרון יהונתן סימן ג' וצ"ע. ועכצ"ל ביישוב רבינו והנ"י כמש"כ בשם האחרונים הו"ד בציון 789 דאף דאסור גם משום לתא ידיה אין זה מטעם מעשה ער ואונן ולא תנאף הואיל ודרך תשמיש הוא וגוף נהנה מגוף, אלא איסור מיוחד של איבוד זרע, וזה סובר רבינו ודעמיה דליכא בזמן שאינה ראויה להתעבר. (793 א) קושיא זו הקשה גם הרא"ה ורבינו בכחובות (לט, א), ושם הוסיף: וכי משום שומר פתאים השם תהא אסורה בזה

[בתמיה], וראה בתורת חסד סימן מד אות ב' דביאר דגם לרבינו אין לו דין ספק סכנה ממש דא"כ לא היו חכמים אומרים דיכול לשמש בלי מוך, אלא דסברי רבינו ודעמיה דהואיל ויסוד הדין לשמש בלא מוך הוא משום שומר פתאים השם, דס"ל דאין סברא שתכמים יחליטו להלכה פסוקה שהג' נשים מחוייבים לעשות כפתאים (וראה ברדב"ן ח"ג סי' תקצו), ורש"י ס"ל אחר שיש לסמוך על שומר פתאים השם איסורא נמי איכא. (וע"ש שהוסיף לרש"י דר"מ וחכמים דפליגי אי איכא איסור במקום שומר פתאים השם דאולי לשיטתייהו דפליגי בעלמא אי חיישינן למיעוטא) עכ"ד. (ב) ראה להלן בדברי רבינו (עב, א) ד"ה שומר פתאים דהביא בשם רבו הרא"ה וכן הסכים דביום המעונן דנאמר דמלין משום שומר פתאים השם, דמ"מ מאן דלא בעי מימהל הרשות בידו ושפיר עבד שלא לסמוך על שומר פתאים השם, וראה פ"ח ציון 219 מש"כ בארוכה בביאור דעת רבינו, ושם בציון 220 דעת החולקים, ושם כתבתי דנראה דרבינו כאן והרא"ה בכתובות אולי לשיטתייהו שם, דכמו דהתם משום שומר פתאים השם ליכא חיוב למול, ולא הוה אלא רשות, ה"נ כאן נקטו מסברא דמשום שומר פתאים השם דמ"מ ליכא סברא לאסור להשתמש במוך (ע"ש בביאור גדר הדברים ותצרף לכאן), וכן לרש"י כאן לפי מה דנקטו בדעתו רבינו ודעמיה דמשום שומר פתאים השם אסור לשמש במוך, ה"נ נראה דה"ה ביום המעונן דסובר דמחוייב למול וכחולקים על רבינו שם ודו"ק. (ג) והנה לשון רבינו כאן, "האיך מכניסות עצמן משום שומר פתאים השם" אכתי צ"ב דמהלשון משמע דמכון קושייתו דתהא אסורה להן לשמש בלי מוך, וזה הלא קשיא גם לפי רבינו עצמו כר"ת, דלחכמים אין מחוייב לשמש במוך, ואולי י"ל עפמ"כ פ"ח ציון 219 בפי' ב' בדעת רבינו שם, דכל דחושש אף במקום שומר פתאים השם, דלגבי ידיה לא נאמר עיקר דין שומר פתאים השם, והוה בכלל דין וחי בהם ככל ספק סכנה דעלמא, דלפ"ו שפיר מוכן מוכן רבינו כאן דהקשה לרש"י דאיך שייך לומר לחכמים דאסורה לשמש במוך, דהרי בגונא דחוששת ורוצה לשמש במוך, הרי בכה"ג לפי האמת גבי ידיה חשוב ספק סכנה ומן הדין חייבת לשמש במוך, משא"כ לרבינו עצמו דהסכים לר"ת דחכמים אינה חייבת לשמש במוך קאמרי, לכן שפ"ד דלא קשיא האיך מכנסת עצמה וכו' דגם כונת חכמים דאינה חייבת לשמש במוך היינו בגונא שאינה חוששת ורוצה לשמש בלא מוך דהוה בכלל שומר פתאים השם ודו"ק היטיב, וראה ציון 806 עוב"ז ואכתי טעון בירור. 794 מובא בתוס' במכלתין ובכתובות ומקורו בספר הישר לנדה דף

דאמרינן⁷⁹⁸ אין אשה מעוברת חוזרת ומתעברת, דוקא ולד שיהא ראוי ובר קיימא⁷⁹⁹. מניקה שמא תגמול את⁸⁰⁰ בנה. פי' וכל דאיכא סכנה כלל לית לן למסמך דמשמש לה כדבעי⁸⁰¹. איזו היא קטנה. פי' לדין זה מכת י"א שנה ויום

הרשב"א והג"י והמאירי בסוגיין ורמב"ן ורא"ה ותלמיד הרשב"א כשמ"ק בכתובות. אולם להגדרת האחיזה ריש סימן כג נראה דלא הותר קטנה במוך. דלא הותר אלא בג' נשים דמחמת דהוה סכנה לכן כשממש במוך חשוב כבא עליה כדרך כל הארץ. אבל אי לאו הסכנה הוה כמעשה ער ואונן גם במוך ע"ש היטיב. ולדבריו ליכא ראייה מש"ר דסברי כרבינו בזה דהותר מוך בקטנה בפחות מכן. וכן ברדב"ז בתשובה תקצ"ו נקט לדבר פשוט דבקטנה פחות מ"א לא הותר מוך ע"ש (ודלא כרבינו) וטעון בירור. 796 דברי רבינו כאן הובאו בשו"ת רע"א סימן ע"א ושם נקט דלרבינו גם במוך אחר תשמיש אסור בשאר נשים וכ"נ. (דמרינו בכתובות הוכיחו רוב האחרונים וראה ציון 787 דאיסור מוך אחר תשמיש חמיר יותר מלפני תשמיש ע"ש) ומש"כ התורת חסד סימן מג"ג אות כ' לדחות הראיה מרבינו כאן דמש"כ רבינו וגדולה אסורה" הוא דוקא במוך בשעת תשמיש. לדעתי דוחק הוא. דלא מצינו חזרה ברבינו כי אם בפרט זה דבג' נשים גם לחכמים מותרת ופליגינן בחיוב לשמש במוך. ובמיוחד דמש"כ בכתובות נקט רבינו לפירשי' דלאחר תשמיש חמור מבשעת תשמיש. מהיכי תיתי לעשות סתירה מרבינו כאן לשם כנ"ל ברור. 797* צ"ל: וחכ"א. 798 נדה (כו, א). 799 כ"כ תוס' לדעת רש"י והפס"י ר"ד וכ"נ מהרמב"ן וחי' הר"א נדה (כו, ב) ד"ה הא דאמר רב ע"ש היטיב. והכי איתא בספר הישר לר"ת שלזינגר סימן ק"ע [ומה שהקשה תוס' כאן ע"ז מנדה (כה, ב) יישבו הרמב"ן והר"א בנדה (כו, ב) ע"ש. וראה בתוס' שם (כה, ב) ד"ה קמ"ל. ובערו"ל² בסוגיין]. אולם מהמאירי וכן מהראמ"ה נראה דמפרשין שמא תעשה עוברת סנדל אף דאינה חוזרת ומתעברת מ"מ פעמים שמתהוה מן הזרע דבר שמתכסין בו פני הולד. כנ"ל בכונתם. ותוס' בסוגיין בשם ר"ת כתב (דלא כבספר הישר) אלא דפי' סנדל היינו כשהאשה מתעברת תאומים אם משמשת בלא מוך נכנס השכ"ו בין שני הולדות ודוחק אותם וכו' וכ"כ התוס' הרא"ש כאן ובשמ"ק בכתובות בשמו [וראה מש"כ ריש ציון 794 בדעתו]. 800 כבדק"ס ציון 21. 801 אולי הא דהוקשה לרבינו ממינקת יותר מבקטנה ומעוברת. משום דמינקת אף אם תגמול בנה. הרי יש עצה למוסרו למינקת אחרת קס"ד דלא חשוב כסכנה. ובאמת צע"ק לדעת רבינו ודעמיה דשאר נשים אסורות במוך וההיתר לג' נשים רק משום סכנה אמאי באמת הותר לבא על מינקת במוך ובמיוחד

חייבות. אלא ופעמים מותרות כגון קטנה⁷⁹⁶, ופעמים אסורות כגון גדולה⁷⁹⁸, וה"א⁷⁹⁷ דאפילו אלו משמשות כדרך בלא מוך אם ירצו ואינם חייבות לשמש במוך. מעוברת שמא תעשה עוברת סנדל. דאע"ג

מה. א. שלזינגר סימן קסו ע"ש היטיב. ובבירור שיטת ר"ת רוב אחרונים נקטו בדעתו: (1) דבשעת תשמיש אסור מוך אף בג' נשים. ודכן מבואר בלשון תוס' בכתובות בהבאת דעתו. [אך ראה בתורת חסד סימן מד מאות טו עד אות כ' הוכיח דעת התוס' במכלתין לר"ת דבג' נשים בשעת תשמיש מותרת במוך. והנה הוכחת התורת חסד דתוס' במכלתין סובר לר"ת דמותר מוך בשעת תשמיש לג' נשים. היינו משום דלפירוש התוס' דשמא תעשה עוברת סנדל היינו דלפעמים מתעברת תאומים ונכנס הזרע בין שני הולדות ודוחק אותן. דלפי"ז עכצ"ל דמותר לשמש במוך בשעת תשמיש. דאי רק לאחר תשמיש. אכתי איכא האי חשש דתעשה עוברת סנדל ע"ש. אולם לדעתי ע"כ אינו ראייה דהרי התוס' הרא"ש בסוגיין כתב כר"ת, ומפרש בהדיא דלא הותר לדידיה לג' נשים בשעת תשמיש. ובשמא תעשה עובר סנדל מביא בשם ר"ת דהיינו לפעמים כשהאשה מתעברת תאומים נכנס הזרע וכו'. ועכצ"ל דמהני מוך אחר תשמיש גם שלא תעשה עוברת סנדל של ר"ת. וליתא לתלייה של התורת חסד כנ"ל ברור. ושוב ליכא מקור דתוס' במכלתין לר"ת חולק על תוס' בכתובות לר"ת. (2) מלשון ספר הישר לר"ת דייק התורת חסד דגם בשאר נשים ליכא איסור במוך בשעת תשמיש היכי דקיים פרו"ו ע"ש. (3) דעת רבינו לפיר"ת דבג' נשים מותרת מוך אף בשעת תשמיש ובשאר נשים אסורה. וכמש"כ בהמשך. [בתורת חסד שם אות כ"ז הקשה על שיטת רבינו. דבש"ס להלן (לד, ב) דר"א סובר כל כ"ד חודש דש מבפנים וזורה מבחוץ. אמרו לו הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן, א"כ נמצא דחכמים כאן דהתירו לשמש במוך בג' נשים ואחד מהן מינקת כר"א. ונשאר בצ"ע. ולא הבנתי קושייתו. למאי דמוכח מרבינו כמש"כ ציונים 780, 797 דאף במוך בשעת תשמיש אינו כמעשה ער ואונן, ולכן גם בשאר נשים בקטנה ממש סובר רבינו כיון דלאו בר אולודי ליכא איסור, וכמש"כ התורת חסד בעצמו שם בדעת רבינו באות כג, וא"כ שפ"ד דלא הותר דש מבפנים וזורה מבחוץ לחכמים וזה פשוט. אולם על הרדב"ז סימן תקצו דנקט לדינא דבג' נשים מותר גם מעשה ער ואונן ממש לחכמים דק"ל יכוותיהו. קושיית התורת חסד במקומה עומדת, דנמצא דק"ל כר"א דשמותי, וכן קשיא למה קאמר ר"מ משמשות במוך ולא קאמר כלשון ר"א דש מבנים וצ"ע]. 795 בפרט זה דקטנה פחות מכן דלאו בר איעבורי מותרת [ראה ציונים 789-792] וכן לכאורה משמע מדעת

הכיר בה, מותרת להתייבם, והיא דלית צרות לגבייהו יש לכל אחת דין לעצמה, ממאנת ביבם, אע"ג דלגבי יבם שמיאנה בו לאו בת חליצה ויבום היא, ואסורה לו, אפ"ה (שרינו לאחיה) [שריה לאחים] להתייבם, ואם גדלה ולא מיאנה, ולא נתייבמה משאר אחים, צריכה חליצה, ואם מיאנה בכל האחין מותרת לזר בלא חליצה, כמו שאפרש בפ' כ"ש סי' כ' בעז"ה, ואיילונית לא חולצת ולא מתייבמת, אפי' הכיר בה, דאמר קרא (וברים כ"ה, ו) אשר תלד, פרט לאיילונית, והאינדא דאין אנו בקיאין בכירור איילונית, חולצת, ומחזיר גרושתו משנשאת בעבירה חולצת ולא מתייבמת, והא דאינה מתייבמת משום דילפינן בק"ו (י"א ע"ב) אם נאסרה לבעל, שהיה מותר לה מתחילה, ק"ו ליבם, שהי' אסור לה מתחילה קודם נפילה, מחמת אשת אח, ק"ו דלא חישתרי ליה מחמת אחיו, אבל לא אלים ק"ו למדחי צרתה מיבום, ומ"מ מסקינן כסוטה (ו' ע"א) אשת כהן שנאנסה, ויש לו אח חלל, מותרת להתייבם, ולא ילפינן ק"ו, כמותר לה נאסרה, ק"ו באסור לה, כדמפרש התם טעמא, דליכא לגביה שום איסור, דאנוסה שריא לישראל, והי"ה כל שאר חיבי לאוין ועשה שאסורה על הבעל, מותרת ליבם, כדמוכח בריש פ' יש מותרות, לאפוקי מחזיר גרושתו, או זינתה, שייך האי איסור נמי לגביה:

ז. דין דאסור להחזיר גרושתו, בין משנשאת לאחר, בין שנאסרה לאחר, ואפי' מאירוסין לאירוסין, ואם החזיר הולד כשר, וכהן שהחזיר גרושתו הולד חלל, אפילו לא נתאסרה לאחר, ושם ביארנו, דמי שיצא עליה קול שלא בב"ד שנתקדשה והכריתוהו קרובה לגרש, ונשאת לאחר, וגרשה, אסורה לראשון, אע"פ שלא היו גירושין ראשונים אלא לרווחה, ודין דאם זינתה משגירשה מותרת לבעל:

אמר רב יודא אמ' רב כו' (י"א ע"ב) ולר"י בן כיפר דמוקמי אחרי אשר הוטמאה לנישואין, ולא מוקמי ליה לסוטה ללאו, כדאוקמא רבנן, משום דלית ליה לאו כסוטה, ואפי' זנאי, מאי טעמא, הויה ואישות כתיב בה, פרש"י, אפי' זנאי, דהיינו סוטה ודאי, משום דבקרא (וברים כ"ה, ה) דלא ישוב לקחתה להיות לו לאשה כתיב בה איסור הויה ואישות, וגבי סוטה שזינת' לא שייך הויה ואישות דהא עדיין לא יצאה ממנו, כך דעת רש"י והתור' (ו"ה הויה) לפרש אפי' זנאי, וקשה לי, מאי אפי' זנאי דקאמר, הא רבנן גופא לא מוקמי ללאו אלא גבי סוטה ודאי, ועוד, מאי צ"ל לישנא דזנאי, ה"ל סוטה ודאי, כמו שמסיק לעי' בסוגי', וראיתי כאלפסי, שכת' אחר סיום הבריית' דר"י כ"כ ורבנן ו"ל, וק"ל כרבנן, דאמרי בין מן הנשואין ובין מן האירוסין אסור, ואם החזיר הולד כשר אפי' לכהונה, דדרשינן היא תועבה, ואין בניה תועבה, והי"מ ישראל, אבל כהן שהחזיר גרושתו הולד חלל, אפי' לא נתאסרה לאחר, וגרושה שזינתה (ואחר כך) [לאחר שנתגרשה, מותרת לחזור לבעלה, מאי טעמא, הויה ואישות כתיבה בה, עכ"ל, נראה שהוא מפרש] הסוגיא, ור' יוסי לית ליה לאו כסוטה שנטמאה (גבה) [גבין בעלה, או אפי' זנאי, כלומר אחר שנתגרשה לא קרי בה אחרי אשר הוטמאה, אלא הוטמאה (כבעילה) [כבעילה] ע"י אישות, כגון שנשאת לאחר שנתגרשה, וכן נראה עיקר, ומ"מ אף התור' ורש"י מודים לזה שזינתה אחר גרושה מותרת, כדמוכח במשנה (סוטה י"ה ע"ב) היה ר"מ אומר, שמשביעין אותה אמן שלא נטמאתי אמן

שלא אטמא עוד, והכל שוין ואפי' ר"מ שסבר משביעין על העתיד, מ"מ מודה שלא משביעים אותה לא על קודם שנתאסרה, ולא על [אחר] שנתגרש, והיינו טעמא, אם זינתה קודם ארוסין או אחר הגירושין לית בהן קפידה לבעל, ואי אסור להחזירה אחר שתזנה שפיר יכול לגלגל עליה, דהא אית ליה נפקותא ביה, וכן פ"י שם רש"י, וכן הביא הסמ"ג (לאוין פ"ב) וכתב עוד, שאסור להחזיר גרושתו אפי' מאירוסין לאירוסין, כדמוכח בסוף גיטין (פ"ט ע"ב) יצא עליה קול שנתקדשה לראשון, ובא אחר וקדשה קדושין גמורים מגרש ראשון ונושא שני, אבל לא איפכא, שלא יאמרו מחזיר גרושתו מן האירוסין:

ח. דין שכל נשים מותרים לשמש במוך, ובנים הרי הן כסימנים, אפי' תוך הזמן של קטנות, ואפילו משעת עיבור, ואף אם מיאנה ולא (ידעינן) [ידענו] שהיתה מעוברת, וילדה אח"כ, בטל המיאון למפרע:

פיסקא ואי אתה יכול לומר כתמתו שמיאני בו (י"ב ע"ב) תני רב ביבי קמיה דרב נחמן, שלש נשים משמשות במוך, פ"י רש"י, שמתירין ליתן מוך באותו מקום, שלא תתעבר, קטנה, שמא תתעבר, ושמא תמות, ומעוברת, שמא תתעבר עוד פעם אחרת, ועובר השני ידחוק את העובר הראשון, ויפחות צורתו, ויעשה סנדל, ומניקה, שמא תתעבר, ותגמול את בנה וימות, ואיוו היא קטנה, מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד י"ב שנה ויום א', פחות מכאן אינה מתעברת, יתר על כן אינה מתה, וכתב התור' (ו"ה שלש) על פ"י רש"י, דלפירושו משמע, שאר נשים אסורות, משום השחתת זרע, הא נשים לא מפקידה אפריה ורביה, והא דאמרינן בפרק כל היד (גרה י"ג ע"א) המרכה לבדוק כנשים משובחת, באנשים תקצץ, ומפרש בגמרא, משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו, משמע דאי הו' מרגישה אסורה, יש לפרש, לאו בנות הרגשה באיסור נינהו, כלו' אפי' מרגישין לית בהן עבירה, ועוד תדע, דהא מותר לשמש עם קטנה ואיילונית, ואע"ג דלאו בני כנים נינהו, אלא צריכה לשמש במוך קאמר, משום הסכנה, וחכ"א אינה צריכה, ולעולם אף בשאר נשים שרי, ועוד פירושו, דוקא משמשת במוך אחר תשמיש קאמר, לנקות הזרע, אבל לשום המוך באותו מקום אסור לשמש עמה, משום השחתת זרע, כאלו מטיל על עצים ואבנים (ואין) [דאין] דרך תשמישו בכך, והנראה בעיני, אף שהמרדכי (סימן ג') פ"י בשם ריב"ן כדעת ר"ת, וכן כתב הר"ן, מ"מ נראה פ"י רש"י עיקר, דמשמשים במוך לפני תשמיש קאמר, ואין זה כמטיל על העצים, דסוף סוף דרך תשמיש בכך, וגוף נהנה מן הגוף, ודמי למשמש הקטנה, וכן פ"י ר"י באלו נערות (כתובות ל"ט ע"א, תור"ה שלוש) לקיים פ"י רש"י, וראייה מריש גידה (ג' ע"א) דקאמר משמשות במוך מאי איכא למימר, דמשמע להדיא דאיירי במוך שמונח באותו מקום כל שעה, ולא שמקנתח בו להפליט הזרע, ותמה אני על ר"ת, איך עלה על דעתו לפרש כענין אחר, מהא דנידה, אבל מ"מ נראה דג"כ דעת ר"ת עיקר, דאף שאר נשים מותרות, דאין איסור כנשים, מאחר שאינה מצווה על פריה ורביה, וג' נשים דהכא צריכי קאמ', וכן פ"י הרא"ש בנדריים פ' אין בין המודר (לי"ה ע"ב) דצריכות לשמש קאמר וממילא שאר נשים מותרות, וכן משמע מלשון הרא"ש (שם) שלפני תשמיש קאמר, שכתב צריכות לשום מוך באותו מקום, כדי

הא פסק רת, והיא ין דקתני ופי' הכי מסיק י"ב ע"ב, ואחת מותרות, בדינייהו, וליכא ר' יוחנן לזו לומר טה גופא והא דרב כעריות, זר דודאי לצת ולא מנינא רב בצרת זשתמדה: חיו, והוי ומותרת ב הדבר נפקותא זו גרושו , אם לא מהרא"י משומרת, להצריכה 'כות הוא ויה, ולא ! ברינוס אהכי לא יד, כתב, יריכה גט ו נהגים ש אס בא ט: לבתו, תו, ויתן, ; וחזרני היה, או (ז) ומ"מ תה, אלא 'ט כה"ג, דאורייתא זכי איכא רת, ומת, פוטרת, כין ספק סוטה או ;חת צרה כין לא

שתקלוט הזרע, משמע שכבר מונח לשם, וקולט הזרע, ומהא דריש נידה נמי משמע דאף שאר נשים שרי, מדקאמר התם סתם משמשות במוך מאי איכא למימר, ולא אמר הני ג' נשים כו' מאי איכא למימר, משמע כל אשה מותרת, וכן עיקר, וא"כ הלכה כחכמים, שאינה צריכה לשמש, אבל מותרים.

ומפיק תלמודא, מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות, מכלל דאיכא קטנה דמיתעברה ואינה מתה, א"כ מציינו שפיר חמותו ממאנת, כגון שקדש (בתו) [בתה] שגולד לה בעודה קטנה, ובעלה הראשון קבל הקידושין של בתו, אפי' היא בת יום אחד, ואח"כ נשאת לאחיו בעודה קטנה, וממאנת בו, ובמתני' תנן אי אתה יכול לומר בחמותו שממאנת, ומשני רב ספרא בניס הרי הן כסימנים, כמו נערה שהביאה שתי שערות, שאינה יכולה למאן, ה"נ קטנה שילדה לא תוכל למאן, כן פ"י הרי"ף להדיא, וכן מוכח להדיא בסוגיא, שבנים הרי הן כסימנים אפי' אתוך הזמן של קטנות קאי, ומסיק, א"ר, אמר רב ספרא, בניס עדיפי מסימנים, למאי נפקא מינה, אפי' לר' יהודא, דאמר מסכת נידה פ' בא סימן (ניכ ע"א) שיכולה למאן אחר ב' שערות, עד שירבה השחרור, פ"י, שיהיו שתי שערות ארוכות שוכבת, מ"מ בניס עדיפא, ואינה יכולה למאן אחר הלידה, ומ"מ אין הלכה כר' יהודא לענין מיאון, כמו שכתבו התו' (נדח ניכ ע"כ, ד"ה הלכה) והרא"ש (שם פ"ו סימן ד') רב זביד אמר (י"ג ע"א) אין בניס בלא סימנים, פ"י, מאחר שילדה בן קיימא אוקמינא אחוקה שהביאה סימנים, אף שיש נשים שיולדות של קיימא ולא מייתי סימנים מ"מ לא שכיחא, משום הכי אוקמינא אחוקה לחומרא, ואינה ממאנת, ופריך, ונברוק, ונחזי דלית לה סימנים, ותשתרי למאן, ומשני, דחיישינן שמא נשרו, מחמת צער לידה, אפי' מאן דלא חייש לחומרא בפ' יוצא דופן (נדח מ"ו ע"א) הכא חייש, ולא דווקא משום צער לידה, דא"כ נברוק משעת עיבור, ונחזי דלית לה סימנים, אלא אף מחמת צער עיבור חיישינן שמא נשרו, והנה דעת הרמב"ם שתמצא שפיר בת למאנת, בפ' י"ט דאישות (ה"ה) והיינו דס"ל דלא אמרינן בניס הרי הן כסימנים אלא משעת לידה, אבל לא משעת עיבור למפרע, וא"כ תוכל שפיר למאן בקטנותה אף שהיא מעוברת, אבל התו' (ד"ה הרי) פ"י דבנים הרי הן כסימנים משעת עיבור קאמ', ודבריה' ישרין, וכן מוכח מתוך הסוגי', ומשום הכי מעוברת לא תוכל למאן, ואף אם מיאנה, ולא (ידעינן) [ידענן] שהיתה מעוברת, וילדה אח"כ, בטל המיאון למפרע, ועיין בסוף גושאין על האנוסה, ופ"י רש"י (ד"ה אין) דרב זביד ס"ל תוך זמן כלאחר זמן, דאי ס"ל כלפני זמן, מאי מועיל שהביאה סימנים בקטנותה, הלא הם נחשבים כשומא בתוך זמן, קודם י"ב שנה ויום אחד, והתו' (ד"ה רב זביד) מפרשי' דרב זביד ככ"ע אתא, דהכי גבי לידה סימני השערות עדיפא משערות בלא לידה, שצריכה להיות דוקא אחר הזמן, וא"כ לרב זביד לידה לא הוי כגדולה ממש, אלא לחומרא, ופליג ארב ספרא, שחשיב לידה בפני עצמה בקטנותה כגדולה, ורב זביד משוי לה בספק כגדולה, לענין קידושין ושאר עונשים, וכן שיטת הרא"ש (סימן ו) ולפי דעתי שכן כוונת הרי"ף, שמביא הא דרב ספרא ורב זביד, ולא פסק כהו מנהון, משמע דאולינן בתו רב זביד, דבתראה הוא, ולחומרא, אבל לא להקל, להשנות כגדולה, ונמצא שאם קבלה קידושין אחר לידה, קודם שערות, והלכה וקבלה קידושין מאחר כשהביאה שערות, או אחר זמן שראוי להבאות שערות, חוששין לשניהם, דדילמא קטנה היתה

בקידושי הראשון, ולא הביאה ב' שערות, וא"כ קידושי הב' דאורייתא, שהרי הביאה ב' שערות, ואפי' לא הביאה, אלא קדשה אחר י"ב שנה, ויום אחד, דחיישינן שמא הביאה סימנים ונשרו, דהלכה כמ"ד חוששין לחומרא, בפ' יוצא (נדח מ"ו ע"א) וצריכה גט משניהם, ומה שכתב הטור (סימן קנ"ה) סתמא ילדה הרי היא כגדולה, היינו לחומרא, לענין מיאון, אבל לא להקל, והרמב"ם כתב בהלכות אישות בפ' ב' (ה"ט) הבח שילדה אחר י"ב [שנה] ויום אחד, אף שלא הביאה שערות, הרי זו גדולה, דבנים הרי הן כסימנים, ותמה עליו המגיד משנה, שהוא נגד סוגי' דשמעת' דילן, דעלה קאי רב ספרא, בניס הן כסימנים, (שקטנה) [שבקטנה] קאיירי, קודם י"ב שנה ויום א', כדפי', ונ"ל שאין עליו עולה, שהוא פסק כרב זביד, דפליג על רב ספרא, ואמר דלא חשיבה אלא כספק גדולה, ולא בודאי, וסבר הרמב"ם דרב זביד לא פליג אלא אתוך זמן, דאיירי ביה רב ספרא וכל הסוגי', אבל אחר הזמן אף הוא מורה שהלידה חשובה כגדולה ממש, בין לקולא בין לחומרא, ומשום הכי כתב דין זה גבי אישות, כלומר, דחשיבה כגדולה ממש לענין אישות, אבל גבי מיאון לא כתב זאת, משום דסבירא ליה כל היכא דילדה חשבינן כגדולה לחומרא, וסמך אשמעת' דידן, וכן לפסק הלכה, דלידה אחר י"ב שנה ויום אחד הרי היא כגדולה ממש, בין להקל בין להחמיר, וקודם הזמן לחומרא חשבינן לגדולה, שאינה ממאנת, וגם אינה חולצת, וה"ה לענין קידושי' כדפי'.

פ. דין דכל העריות אם מתו או נתגרשו בחיי הבעל צרותיהן מותרות, ואפי' כנס הצרה ואח"כ גירש הערוה, וה"ה אם מיאנה בחיי הבעל, ושם ביארנו דכל הראויה למאן, אפילו לא מיאנה כבעל, צרותיהן חולצת ולא מתייבמת, וביבס אינו יכולה למאן, לענין שיהא צרות מותרות, ושם ביארנו, דאם מיאנה כבעל מותרת לאביו, מיאנה ביבס אסורה לאביו, ודין דאפי' נמצאת איילונית אחר מיתת הבעל צרותיהן מותרות:

מתני' (כ' ע"ב) כיצד פטורות צרותיהן, היתה בתו או אחת מכל העריות נשואה לאחיו, ולו אשה אחרת, ומת, כשם שבתו או הערוה פטורה בלא יבוס וחליצה, כך צרתה פטורה, הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני, כחורת יבוס, שלא נאסרה עליו, ולו אשה אחרת, ומת, ונפלה [לפניו] כשם שצרת בתו אסורה, כיון שנאסרה עליו שעה אחת בנפילה ראשונה, נאסרה עליו כערוה ממש, כך צרת צרתה פטורה, אפי' עד מאה, כיצד, אם מתו הן, צרותיהן מותרות, היתה בתו או אחת מכל העריות נשואות לאחיו ולו אשה אחרת, מתה בתו, או נתגרשה, ואח"כ מת אחיו, צרתה מותרת, ואפי' כנס הצרה ואח"כ גירש הערוה, וה"ה מיאנה, או איילונית, רק דלא אשכח בחמותו, כדפי' לעיל, וכל היכא שתוכל הערוה למאן, כגון שהיא קטנה, אף אם לא מיאנה, צרתה חולצת ולא מתייבמת, הואיל וקדושיה מדרבנן, ואין כאן זיקה דאורייתא למפטר צרות, ומ"מ אינה מתייבמת, דהא הוי זיקה מדרבנן, ודינה כספק ערוה, שצרתה נמי חולצת ולא מתייבמת, כדאיתא בפ' ד' אחין (לקמן ל' ע"ב) ופרין בגמ' (י"ג ע"א) תמאן השתא הערוה, פ"י, ותעקור נשואים הראשונים, ומשני, תני רמי בר יחזקאל, מיאנה כבעל מותרת לאבי הבעל, ולא נראית ככלתו, מיאנה ביבס, אסורה לאביו, אלמא משום דכשעת נפילה נראית ככלתו, ה"נ צרתה, כשעת נפילה נראית

הפוסקים

אורז

כי החוקה היתה רק גלוחה חפוסה ולא כשעברו הן כי שנים
 מכיון, שיש לקוות שצדקו ויחל לקיים ולעדי אל תהי.
 כב. כשאפשר ליעקר את האשה שמועית ההריון הרהי.
 צדדה אם זו עדיף משאר האמצעים שגנברו.

במכריי אסאד חיי"ד סי' רכ"ב אמר שזן מקורס דמקס סבנה דמי
 לגי נשים וזכו שם אסאד לשם שזן ומורד לשם צדקה להצמי
 דקיימל כוונתו כי קל קל הבט שזן מהבטלה יבטע דסדי' ב'
 צדדדדדד' דה' שיהו ידוע לה' עדי' ודדדד' לה' ריח' לשמות סמל'
 אמי מורי להבטחה כוס זה עיקר, ודעת כ"ס סקיד' אפי'ו
 בלא עדי בלל שרי, ותסוק דאי' זה המשלה שבתקנה ה', וחק'
 עעמו דסיל אשה ננו מלוה על לשנת יורה, והבטחה בזה שבתים
 צדי' סי' א' סקיד', אלז כ"ס דהי' כסבנה מרעו לורה ליה כב
 לשנת יורה ולא כעמורו דעריהם צמקום סבנה, ולפי'ו מלח'
 לדוידדדד' מדי' וזו כסס ולא שיומ' ככס, א"כ לא עבד' אסור'ה
 בלל צדי' זו גם להדי' ה', והיו כבד' קיום עבול מלח' שרי' השת'
 אשמו כוס על עיקר' ודעי' ודעי' ודעי' ודעי' ה'.

ובתשובת סדר"י' חדרו"ן במלמו' צבס' ב'בול' להדי'
 דובכ"ס עט' קיד'ל, ארי' צדי' דין צדי' כוס על
 עיקר' אש'ל, דעיקר' אסור' דא' שיש צדי' מלח' אש'ל אש'ל
 כ"כ' דלמי' דיוע ענין כוס על עיקר' דין פקד' מיה' אש'ל אש'ל
 לשמו' מתגב' עיי' קדי' דענו' או דרודים ידו אלה חתכ' אש'ל
 אחרי' שז' יגרום להבטח' פעולה על בדי'ם על האש', ואחרי'

שפיר' אופי' מיעט כבד'ו כסו'ס צמדי' מקורס, קיד' או דעו'ה,
 דהאש'ל הויה' קל' עמל'ם הוא שיהיה כוס על עיקר' או דעו'ה,
 משום דבד'ו'ן קל' מתצמח' רק עש' לשנת אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל
 וגם רק עיי' גרמ'ל, לפי' שיש הול'ה או מהבטחה צדי' מורי' ל'ן
 להבטח' בל' כדע' אלה עיי' שיהיו כוס על עיקר' ודעו'ה ל'ן ה'
 עיי' צדי' אש'ל סי' א' שבת' דד'ה' היה נמע' ל'ן לשמות כוס על
 עיקר' משום עיי' ודעו'ה בל' כדע' לעולם, דשמת' התרע' ממתלה
 ודסי' אש'ל כה צני' * אול' צימיו' אלה שבהל'ו הבל'וח'
 להבטח' בל' ארע' אש'ל על זמן דיע, ממיל' ל'ל' זו השאל' כ"כ,
 א"כ היא הבעלה שבתקנה, ומ' שיהיו עיי' גו'ו' או עיי' השת',
 היינו משום שצמח' עיני' לא היה נודע היע' הבל'וח' היה עיי'
 קדי' רענו' ודעו'ה, אלז צימיו' דבד' היע' הבל'וח' היה ל'ל'ם
 וסב'ה דכה לי'כ' צדי', דכה שפיק'ו צדי'ם סי' צדי' ספי' ח"י
 שום ונב'ל יור'ם להבטי', און שז' הויה' לשנת אש'ל אש'ל אש'ל
 צמדי' עיי' ג' סבנה שומעו צמדי' וז'ן שפיק'ו אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל
 שיעבור עפ' אש'ל [ענינו' סקול'ן] וז'ן יאכל וצלה שיעבר' על ב'
 מית' וז'ן [ק' אש'ל ר'ן אש'ל], וקיי' צי' עיי' שיהיה כוס על
 עיקר' דק' משאר' הבל'וח' אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל אש'ל
 לשמות תקנה' זו ואש'ר לשמות מקנה אש'ל, ודעי' כה' כוס שיהיה
 דעדי' אש'ל ג' דעמקום הש' סבנה י' להי' עיי' כקד'ת רענו' או
 עיי' מות', וטוב שתק' רשות עמלה, ובל'ש' כדל'ה ל'ן אש'ר'
 להשת'ם שז'ר' אש'ל'ם.

ובעזרת נשים (לכ"מ מל"ה) סוף בל'וח' מיעט היינו עמד
 עיי' כה' עיי' דעדי' כרי'י' כוונתו כלי' דדי' ל'וח'ם
 קל' שער'ת' כר'וח'ם ל'וח'ם כרי'י' עיי' קיש'ר' שמוע'ת' על כרי'י'ם.
 אש'ר יור'ם לקד'ה' אש'ר' עדי' כה'ע'ם ל'וח'ם והיה' כה' צני'ם, ודע'
 כדור' כה' צמח'ם שרי'י'ם עגל'ים ל'וח'ם או כ'ס חול'ם, ועיי' לעיל

לוח' ב' מהבטח' האש'ל.

וגם בל'ם אלה מל'ם ורי'כה לפסוק מלהבט'ר עיי'ם שז' אש'ל אש'ל
 ודעו' ל' כ'ס שיעב' כרי'י'ן, כ'ס דב'וח' דב'ר' פוע' אש'ל אש'ל אש'ל
 מהכ'ס אש'ר' מקנה דמקל' ממש'ת' עיי'ם על שמה כרי'י'ם, ודעו' ל'ן ב'
 כיו'ר, דל'ו רי'ל' גמדי' כמור' דלפי' השמי'ם, דמ' ל' א'ם י' א'ם י' א'ם י'
 בשעת' ממש'ת' חיל'ת' עדי' ופסק'ן או חיל'ת' ס'ס, ואש'ל'ו א'ם לא שאל'
 ממנו בשעת' ממש'ת' שום ממש'ת' אול' אש'ל'וח'ו הו'ה על כדע' על
 הצ'ל עגמו שותק'ל' מתמחו' מד' אלה יהיה ר'וח' לקלי'ה, גי' און ב'
 שום הויה' שרי' או כ"ל' כב'ל' כשמי'ן, אך א'ם פעול'ו איה' לקל'ל'
 כד'ר' ממש' גי' א'ם ש'ס ממש'ת', כמ'סו' שמו' דב'ר' כמ'סו' וז'ס י'
 אר'ת', אול' לפעול' על ב'ל'ם על האש'ב' אלה מקל'ס כדעו' וז'ס י'
 לבר'ס, ודעו' אש'ר' להי'ת', עדי' דהי' אש'יהי'ת' כוס עיקר' אש'ל
 מתו'י'ן לאש'ב' כד'ר' קיי'ת' שז'ן על ד'ה', א'ם שמש'ל'ם אש'ר' עגל'וח'
 ולי'כ' זה גי' ער'ס' ודעו'ה, מ'כ'י' גי'י' דרי'כ' זה גי' ער'ס'
 ודעו'ה וגם כסו'י'ם אלה כ'ה' א'ינו אש'ר', ודעו' י' להי'ת'
 כענין כיון שצב'ע' כ'ר' קיום עיי'ם עיי', ולא שאל' כ'ה' אלה מל'
 מיעט'ת' ה'מ'ה' דל'ש'ת' צל'מ'ת', וז'ן ש'ש'י'ב' זה א'ינו אלה זמן
 ולא חשי' בל' צ'טול' 'ל'ש'ת', דה'ל' צ'י'ש'ו' ה'מ'ל'ם הוא גי' רגיל'ת'
 להי'ת' כש'ר' על ש'ה' ש'מ'י'ם כ'ר' שחול'ד' ותמ'ת' ודעו'ה ודעו'ה

אש'ר' כ'ר'ת' אש'ל, והי' אש'ל' שרי'ם שז'ר' על עבול' א'ם חוד'ר' ל'ן
 דיע' מלהבט'ר' ליל', מתקיים כ'ה' גופ' גי' ל'ש'ת', ועיי' כ"ס י' א'ם י'
 סקיד' וגי' א'ם סקיד', וצ'ד'ר' דעו'ן אש'ל מ'ה' אש'ר'כ' ל'וח'ת' חת'כ'
 א'ינו אלה מל' חול'ש'ת' ש'מ'י'ן או לא היה אש'ר' ל' להי'ת' ל'י'ת'
 צמח'ת' רק עיי' מניק'ל, ודעי' אש'ר' ש'מ'ע'ב'ר' מיד' מד' אש'ר'כ'
 א'ם כ'ס' ל'מ'עו' וז'ל' אש'מ'ל'ר' כ'ח'ק' בל' הכ'י'ם אש'ל'ן ממש'ת'וח'
 בל'א'י' מור' כ'י'י' מור'ד' ל'וח'ת' מ'ל' ש'ן מניק'ל'ת', אך ל'מ'ס'ר' ע'יה'
 ז'ל'ת' מל' צ'י'טול' לשבת', דה'ל' א'ם לא הי'ת' חול'ש'ת' ה'יה' מניק'ל' א'ם
 כ'ה' ותמ'ל' ממש'ת'ב' מלהבט'ר', ואש'ו' א'ם מק'ה' ל' מה' י'ל'י'ת'
 מהי'ת'ק'ת' להי'ת' א'וח'ת' ממש'ת' צמ'ת' ע'יה' מ'ע'י'ב'ת' עיי' מלהבט'ר',
 י'וח' גי' א'ם א'סור' מ'ה' מל' צ'י'טול' ה'מ'ל'ת' אש'ל, ותמ'ל' א'ם
 כ'ש'מ'ע'ב' ל'מ'עו'ם זה מל' חול'ש'ת' ע'יה'ת' א'וח'ת' אלה ממש'ת', או
 אש'ר' גי' ל'מ'ר' שרי'ם כ'ה' א'סור' מל' צ'י'טול' כ'מ'ל'ת' דל'ש'ת'.

ובצפנת פננת (דכ"ס ע"ה מל"ה) ח"ל סי' א' אש'ל' שרי'כ'ל'
 כ'ה' עמ'ת' ודעו'ה ממש'ת' אש'ל ל' ל'רש'וח'ה' ש'ק'ר'ם
 כ'י'מ'ת' ח'ק' צני'ם ע'י'ר'י'ן ע'ם אש'ר'ק' ב'ל'וח'ו' מק'ס', ח'ס'י'ן
 דכיון דה'ס' ל'וח'ר' ח'ק'ק'ן ו'א'ינו ע'י'ש'ב' ע'יה'ל' צ'י'ר'ם א'ון מ'ש'.

ובאגרות משה סי' כ"ב צדי' אש'ל אש'ר' ל'וח'ו' ל' כ'ר' עיי' צני'
 ודעי'ם כ'ו' ב'ל' כ'ה' חול'ם, ולי' דב'ר' כרי'י'ם י'ת'
 ל'וח'ם על ב'ל' ה'ל'וח'ת' ש'י'ל'ו לה ש'י'ת'ו' כ'מ'ל'ה' זו ש'ל'ן י'ת'ים ל'וח'ת'
 י'ת'ר' מ'י' ע'י'ם, וי'ל' א'וח'ר' כ'ר' מ'ת', וד'כ'ע'ל' כ'ר' קיום מל'וח' ס'י'י',
 ל'וח'ר' אש'ב' צמ'ת' אש'ר'כ' לשמ'ת' א'ם ל'ה'ת'מ'י'ן צמ'ק'ם כ'כ'ה' ל'אש'ב'
 כיון דב'כ'אן א'ון ל' כ'ס'ב'ה' רק ל'ל'ן, כ'ת' עדי' ל'עמ'ן ה'מ'ש'ת' כ'ס'ם
 ש'ל'ן דב'ר' חול'ן כיון כדע' אלה י'ת'ם ל'כ'ר'ס', רק ש'נ'ת'ל' כ'ה' כ'ה'
 ה'ל'וח'ה' שיש כ'ר'ס', ומש'מ'ר' ש'ל'מי' אלה כ'ס'ם על עיקר'ו, ותמ'ל'
 עדי'ק' מ'ס'ם על עיקר'ו, ד'ק' אש'ר'ו' אלה, הו'ה מ'ס'ם דכיון ש'ע'ק'
 ממש' דמי' ל'מ'י'ר'ם כ'י', ובכ'ה' לא מ'ס'ק'ר' כ'ל' אלה כ'ר'ת' ע'י'ש'ת'ם י'ת'
 וגם י'ת'ר' מ'ס'ת'ר' ע'י'ת'ן ע'י'ש'ת' אש'ר' ש'ל'ו כ'ר'ת' ע'ן כ'ר'ת' א'ון
 להבטי'ם זה ממש'ת' בל'ים אלה אש'ל'ם ממש'ת' חת'וח'ת' לשמות כוס
 על עיקר'ו א'ם אש'ל'ם אלה ל'כ'ר'ת' ש'י'ת'ו', וד'ק' ל'מ'כ'י'ל' דע'ו'ה'י'
 שדוק'ת' ב'ים ל' ע'ר', א'ון ל'ן ע'ר' דול' מ'ה' ש'ר'ת'ו' י'ת' להי'ת' א'ם
 כ'כ'ס'ם על עיקר'ו ממש', ועדי' זו ממש'ת' ע'מ'י'י' ה'מ'כ'י'ל' א'ון צני'
 ה'ל'י'ם ד'ר'ר' ה'י'ש' ש'ל'ן כ'ה' ענין חוק'ה' א'ם כ'ר'כ'ב', וה'כ'ה' א'י'כ'
 חוק'ה' לע'ר' ה'ג'ד'ול', וגי' כ'ה' ש'מ'ל'ת' א'ון כ'ה' ח'ס'ר'ן ד'כ'ס'ם על
 עיקר'ו, ל'ן ר'ח'ל' להי'ת' כ'מ'ש'ת' כ'י'ן אש'ל'ם כ'ב'ל' ח'ס'כ'י'ם
 ל'י'ן, אך מ'י'ם כ'ש'ע'ב'ר'ו ע'ד'ר' ש'מי' ע'י'ש'ת' אלה יהיה ע'ה' ל'וח'ם.

אש'ר' כ'ר'ת' אש'ל, והי' אש'ל' שרי'ם שז'ר' על עבול' א'ם חוד'ר' ל'ן
 דיע' מלהבט'ר' ליל', מתקיים כ'ה' גופ' גי' ל'ש'ת', ועיי' כ"ס י' א'ם י'
 סקיד' וגי' א'ם סקיד', וצ'ד'ר' דעו'ן אש'ל מ'ה' אש'ר'כ' ל'וח'ת' חת'כ'
 א'ינו אלה מל' חול'ש'ת' ש'מ'י'ן או לא היה אש'ר' ל' להי'ת' ל'י'ת'
 צמח'ת' רק עיי' מניק'ל, ודעי' אש'ר' ש'מ'ע'ב'ר' מיד' מד' אש'ר'כ'
 א'ם כ'ס' ל'מ'עו' וז'ל' אש'מ'ל'ר' כ'ח'ק' בל' הכ'י'ם אש'ל'ן ממש'ת'וח'
 בל'א'י' מור' כ'י'י' מור'ד' ל'וח'ת' מ'ל' ש'ן מניק'ל'ת', אך ל'מ'ס'ר' ע'יה'
 ז'ל'ת' מל' צ'י'טול' לשבת', דה'ל' א'ם לא הי'ת' חול'ש'ת' ה'יה' מניק'ל' א'ם
 כ'ה' ותמ'ל' ממש'ת'ב' מלהבט'ר', ואש'ו' א'ם מק'ה' ל' מה' י'ל'י'ת'
 מהי'ת'ק'ת' להי'ת' א'וח'ת' ממש'ת' צמ'ת' ע'יה' מ'ע'י'ב'ת' עיי' מלהבט'ר',
 י'וח' גי' א'ם א'סור' מ'ה' מל' צ'י'טול' ה'מ'ל'ת' אש'ל, ותמ'ל' א'ם
 כ'ש'מ'ע'ב' ל'מ'עו'ם זה מל' חול'ש'ת' ע'יה'ת' א'וח'ת' אלה ממש'ת', או
 אש'ר' גי' ל'מ'ר' שרי'ם כ'ה' א'סור' מל' צ'י'טול' כ'מ'ל'ת' דל'ש'ת'.

ובצפנת פננת (דכ"ס ע"ה מל"ה) ח"ל סי' א' אש'ל' שרי'כ'ל'
 כ'ה' עמ'ת' ודעו'ה ממש'ת' אש'ל ל' ל'רש'וח'ה' ש'ק'ר'ם
 כ'י'מ'ת' ח'ק' צני'ם ע'י'ר'י'ן ע'ם אש'ר'ק' ב'ל'וח'ו' מק'ס', ח'ס'י'ן
 דכיון דה'ס' ל'וח'ר' ח'ק'ק'ן ו'א'ינו ע'י'ש'ב' ע'יה'ל' צ'י'ר'ם א'ון מ'ש'.

ובאגרות משה סי' כ"ב צדי' אש'ל אש'ר' ל'וח'ו' ל' כ'ר' עיי' צני'
 ודעי'ם כ'ו' ב'ל' כ'ה' חול'ם, ולי' דב'ר' כרי'י'ם י'ת'
 ל'וח'ם על ב'ל' ה'ל'וח'ת' ש'י'ל'ו לה ש'י'ת'ו' כ'מ'ל'ה' זו ש'ל'ן י'ת'ים ל'וח'ת'
 י'ת'ר' מ'י' ע'י'ם, וי'ל' א'וח'ר' כ'ר' מ'ת', וד'כ'ע'ל' כ'ר' קיום מל'וח' ס'י'י',
 ל'וח'ר' אש'ב' צמ'ת' אש'ר'כ' לשמ'ת' א'ם ל'ה'ת'מ'י'ן צמ'ק'ם כ'כ'ה' ל'אש'ב'
 כיון דב'כ'אן א'ון ל' כ'ס'ב'ה' רק ל'ל'ן, כ'ת' עדי' ל'עמ'ן ה'מ'ש'ת' כ'ס'ם
 ש'ל'ן דב'ר' חול'ן כיון כדע' אלה י'ת'ם ל'כ'ר'ס', רק ש'נ'ת'ל' כ'ה' כ'ה'
 ה'ל'וח'ה' שיש כ'ר'ס', ומש'מ'ר' ש'ל'מי' אלה כ'ס'ם על עיקר'ו, ותמ'ל'
 עדי'ק' מ'ס'ם על עיקר'ו, ד'ק' אש'ר'ו' אלה, הו'ה מ'ס'ם דכיון ש'ע'ק'
 ממש' דמי' ל'מ'י'ר'ם כ'י', ובכ'ה' לא מ'ס'ק'ר' כ'ל' אלה כ'ר'ת' ע'י'ש'ת'ם י'ת'
 וגם י'ת'ר' מ'ס'ת'ר' ע'י'ת'ן ע'י'ש'ת' אש'ר' ש'ל'ו כ'ר'ת' ע'ן כ'ר'ת' א'ון
 להבטי'ם זה ממש'ת' בל'ים אלה אש'ל'ם ממש'ת' חת'וח'ת' לשמות כוס
 על עיקר'ו א'ם אש'ל'ם אלה ל'כ'ר'ת' ש'י'ת'ו', וד'ק' ל'מ'כ'י'ל' דע'ו'ה'י'
 שדוק'ת' ב'ים ל' ע'ר', א'ון ל'ן ע'ר' דול' מ'ה' ש'ר'ת'ו' י'ת' להי'ת' א'ם
 כ'כ'ס'ם על עיקר'ו ממש', ועדי' זו ממש'ת' ע'מ'י'י' ה'מ'כ'י'ל' א'ון צני'
 ה'ל'י'ם ד'ר'ר' ה'י'ש' ש'ל'ן כ'ה' ענין חוק'ה' א'ם כ'ר'כ'ב', וה'כ'ה' א'י'כ'
 חוק'ה' לע'ר' ה'ג'ד'ול', וגי' כ'ה' ש'מ'ל'ת' א'ון כ'ה' ח'ס'ר'ן ד'כ'ס'ם על
 עיקר'ו, ל'ן ר'ח'ל' להי'ת' כ'מ'ש'ת' כ'י'ן אש'ל'ם כ'ב'ל' ח'ס'כ'י'ם
 ל'י'ן, אך מ'י'ם כ'ש'ע'ב'ר'ו ע'ד'ר' ש'מי' ע'י'ש'ת' אלה יהיה ע'ה' ל'וח'ם.

אש'ר' כ'ר'ת' אש'ל, והי' אש'ל' שרי'ם שז'ר' על עבול' א'ם חוד'ר' ל'ן
 דיע' מלהבט'ר' ליל', מתקיים כ'ה' גופ' גי' ל'ש'ת', ועיי' כ"ס י' א'ם י'
 סקיד' וגי' א'ם סקיד', וצ'ד'ר' דעו'ן אש'ל מ'ה' אש'ר'כ' ל'וח'ת' חת'כ'
 א'ינו אלה מל' חול'ש'ת' ש'מ'י'ן או לא היה אש'ר' ל' להי'ת' ל'י'ת'
 צמח'ת' רק עיי' מניק'ל, ודעי' אש'ר' ש'מ'ע'ב'ר' מיד' מד' אש'ר'כ'
 א'ם כ'ס' ל'מ'עו' וז'ל' אש'מ'ל'ר' כ'ח'ק' בל' הכ'י'ם אש'ל'ן ממש'ת'וח'
 בל'א'י' מור' כ'י'י' מור'ד' ל'וח'ת' מ'ל' ש'ן מניק'ל'ת', אך ל'מ'ס'ר' ע'יה'
 ז'ל'ת' מל' צ'י'טול' לשבת', דה'ל' א'ם לא הי'ת' חול'ש'ת' ה'יה' מניק'ל' א'ם
 כ'ה' ותמ'ל' ממש'ת'ב' מלהבט'ר', ואש'ו' א'ם מק'ה' ל' מה' י'ל'י'ת'
 מהי'ת'ק'ת' להי'ת' א'וח'ת' ממש'ת' צמ'ת' ע'יה' מ'ע'י'ב'ת' עיי' מלהבט'ר',
 י'וח' גי' א'ם א'סור' מ'ה' מל' צ'י'טול' ה'מ'ל'ת' אש'ל, ותמ'ל' א'ם
 כ'ש'מ'ע'ב' ל'מ'עו'ם זה מל' חול'ש'ת' ע'יה'ת' א'וח'ת' אלה ממש'ת', או
 אש'ר' גי' ל'מ'ר' שרי'ם כ'ה' א'סור' מל' צ'י'טול' כ'מ'ל'ת' דל'ש'ת'.

ובצפנת פננת (דכ"ס ע"ה מל"ה) ח"ל סי' א' אש'ל' שרי'כ'ל'
 כ'ה' עמ'ת' ודעו'ה ממש'ת' אש'ל ל' ל'רש'וח'ה' ש'ק'ר'ם
 כ'י'מ'ת' ח'ק' צני'ם ע'י'ר'י'ן ע'ם אש'ר'ק' ב'ל'וח'ו' מק'ס', ח'ס'י'ן
 דכיון דה'ס' ל'וח'ר' ח'ק'ק'ן ו'א'ינו ע'י'ש'ב' ע'יה'ל' צ'י'ר'ם א'ון מ'ש'.

ובאגרות משה סי' כ"ב צדי' אש'ל אש'ר' ל'וח'ו' ל' כ'ר' עיי' צני'
 ודעי'ם כ'ו' ב'ל' כ'ה' חול'ם, ולי' דב'ר' כרי'י'ם י'ת'
 ל'וח'ם על ב'ל' ה'ל'וח'ת' ש'י'ל'ו לה ש'י'ת'ו' כ'מ'ל'ה' זו ש'ל'ן י'ת'ים ל'וח'ת'
 י'ת'ר' מ'י' ע'י'ם, וי'ל' א'וח'ר' כ'ר' מ'ת', וד'כ'ע'ל' כ'ר' קיום מל'וח' ס'י'י',
 ל'וח'ר' אש'ב' צמ'ת' אש'ר'כ' לשמ'ת' א'ם ל'ה'ת'מ'י'ן צמ'ק'ם כ'כ'ה' ל'אש'ב'
 כיון דב'כ'אן א'ון ל' כ'ס'ב'ה' רק ל'ל'ן, כ'ת' עדי' ל'עמ'ן ה'מ'ש'ת' כ'ס'ם
 ש'ל'ן דב'ר' חול'ן כיון כדע' אלה י'ת'ם ל'כ'ר'ס', רק ש'נ'ת'ל' כ'ה' כ'ה'
 ה'ל'וח'ה' שיש כ'ר'ס', ומש'מ'ר' ש'ל'מי' אלה כ'ס'ם על עיקר'ו, ותמ'ל'
 עדי'ק' מ'ס'ם על עיקר'ו, ד'ק' אש'ר'ו' אלה, הו'ה מ'ס'ם דכיון ש'ע'ק'
 ממש' דמי' ל'מ'י'ר'ם כ'י', ובכ'ה' לא מ'ס'ק'ר' כ'ל' אלה כ'ר'ת' ע'י'ש'ת'ם י'ת'
 וגם י'ת'ר' מ'ס'ת'ר' ע'י'ת'ן ע'י'ש'ת' אש'ר' ש'ל'ו כ'ר'ת' ע'ן כ'ר'ת' א'ון
 להבטי'ם זה ממש'ת' בל'ים אלה אש'ל'ם ממש'ת' חת'וח'ת' לשמות כוס
 על עיקר'ו א'ם אש'ל'ם אלה ל'כ'ר'ת' ש'י'ת'ו', וד'ק' ל'מ'כ'י'ל' דע'ו'ה'י'
 שדוק'ת' ב'ים ל' ע'ר', א'ון ל'ן ע'ר' דול' מ'ה' ש'ר'ת'ו' י'ת' להי'ת' א'ם
 כ'כ'ס'ם על עיקר'ו ממש', ועדי' זו ממש'ת' ע'מ'י'י' ה'מ'כ'י'ל' א'ון צני'
 ה'ל'י'ם ד'ר'ר' ה'י'ש' ש'ל'ן כ'ה' ענין חוק'ה' א'ם כ'ר'כ'ב', וה'כ'ה' א'י'כ'
 חוק'ה' לע'ר' ה'ג'ד'ול', וגי' כ'ה' ש'מ'ל'ת' א'ון כ'ה' ח'ס'ר'ן ד'כ'ס'ם על
 עיקר'ו, ל'ן ר'ח'ל' להי'ת' כ'מ'ש'ת' כ'י'ן אש'ל'ם כ'ב'ל' ח'ס'כ'י'ם
 ל'י'ן, אך מ'י'ם כ'ש'ע'ב'ר'ו ע'ד'ר' ש'מי' ע'י'ש'ת' אלה יהיה ע'ה' ל'וח'ם.

אש'ר' כ'ר'ת' אש'ל, והי' אש'ל' שרי'ם שז'ר' על עבול' א'ם חוד'ר' ל'ן
 דיע' מלהבט'ר' ליל', מתקיים כ'ה' גופ' גי' ל'ש'ת', ועיי' כ"ס י' א'ם י'
 סקיד' וגי' א'ם סקיד', וצ'ד'ר' דעו'ן אש'ל מ'ה' אש'ר'כ' ל'וח'ת' חת'כ'
 א'ינו אלה מל' חול'ש'ת' ש'מ'י'ן או לא היה אש'ר' ל' להי'ת' ל'י'ת'
 צמח'ת' רק עיי' מניק'ל, ודעי' אש'ר' ש'מ'ע'ב'ר' מיד' מד' אש'ר'כ'
 א'ם כ'ס' ל'מ'עו' וז'ל' אש'מ'ל'ר' כ'ח'ק' בל' הכ'י'ם אש'ל'ן ממש'ת'וח'
 בל'א'י' מור' כ'י'י' מור'ד' ל'וח'ת' מ'ל' ש'ן מניק'ל'ת', אך ל'מ'ס'ר' ע'יה'
 ז'ל'ת' מל' צ'י'טול' לשבת', דה'ל' א'ם לא הי'ת' חול'ש'ת' ה'יה' מניק'ל' א'ם
 כ'ה' ותמ'ל' ממש'ת'ב' מלהבט'ר', ואש'ו' א'ם מק'ה' ל' מה' י'ל'י'ת'
 מהי'ת'ק'ת' להי'ת' א'וח'ת' ממש'ת' צמ'ת' ע'יה' מ'ע'י'ב'ת' עיי' מלהבט'ר',
 י'וח' גי' א'ם א'סור' מ'ה' מל' צ'י'טול' ה'מ'ל'ת' אש'ל, ותמ'ל' א'ם
 כ'ש'מ'ע'ב' ל'מ'עו'ם זה מל' חול'ש'ת' ע'יה'ת' א'וח'ת' אלה ממש'ת', או
 אש'ר' גי' ל'מ'ר' שרי'ם כ'ה' א'סור' מל' צ'י'טול' כ'מ'ל'ת' דל'ש'ת'.

ובצפנת פננת (דכ"ס ע"ה מל"ה) ח"ל סי' א' אש'ל' שרי'כ'ל'
 כ'ה' עמ'ת' ודעו'ה ממש'ת' אש'ל ל' ל'רש'וח'ה' ש'ק'ר'ם
 כ'י'מ'ת' ח'ק' צני'ם ע'י'ר'י'ן ע'ם אש'ר'ק' ב'ל'וח'ו' מק'ס', ח'ס'י'ן
 דכיון דה'ס' ל'וח'ר' ח'ק'ק'ן ו'א'ינו ע'י'ש'ב' ע'יה'ל' צ'י'ר'ם א'ון מ'ש'.

נשמת אברהם

הגבר). יתרה מכן ידוע שיש הפקרות כמוסדות כאלה גם בלי האזהר גדולה מצד האשה ומה שעושים שמטפלים בנשים אלה בגללות או בהתקן תוך-רחמי או בקשירת החצוצרות, והיא רק כרי למנוע היריון והצורך בהפלה (שגם היא אסורה לפי ההלכה), ואינו מבין מדוע יהיה מותר לעשות זאת. והסכים אתי מו"ר הגר"י נויבירט שליט"א.

פגיעת רחין

1. במקום שאין פגנה או חשש פגנה. כדור שאין כל היתר להשתמש באמצעי מניעה כשכיבת המניעה היא מצבה הכלכלי של המשפחה, תכנתן לידים (מזר וכמה) וכדומה. ועל אף שברור שממסוכנת פקוח נפש או חשש פקוח נפש להאם יהיה מותר לה להשתמש באמצעי מניעה, אל תהיה לה לעשות כן ללא הוראה מפורשת והדרכה מפורטת ממורה הוראה מובהקת. וכשי"כ כשצמח המניעה היא מחלה גופנית או נפשית שאין בה חשש סכנה, אך מהווה סכל גדול לאם, שעליה לשאול שאלת חכם.

כותב הכרז"י¹²⁹

ורביה ואשתו הירשתו למנוע עונות, מותר, כמ"ש לקמן סי' עו והוא מדובר הרמב"ם פט"ו דאישות, ע"כ ואחר דין ברבר מסמם הברכ"י וכוונתו: לכן נראה דלק"מ דאם קיים פו"ד אין חיוב לכבוע בכל עונה, אבל משום לעורר אל חנה חסדי לעוררם

ציונים והערות

עו"ס א סי' ב

נשמת אברהם

מצשה וחקק (כפטי"ו מהר"ב ה"ש) הפס"ד דברי התוס' (שבת קי"א א) באמרה, ומעל שהרמב"ם מחלק בין סירוס בידים באופייה הכוללה של האשה לבין חתימה פני עיקרין. ואמנם הב"ח הבין דברי התוס' כפשטם, שבאשה לא שייך סירוס פלג, ולכן כתב בזה ענין הרמב"ם שלא תחיל לשנות כוס של עיקרין אלא כשיש לה צער לדה כותרו. והרואה יראה שאין זה פשטם של דברי רבינו כלל, וכל דברי הכ"ח אינם מוכרחים. אלא שניין שהוא לתומא א"ע לחוש לדברי רבינו, ע"ש. אבל לפענ"ד א"ע להתמיד בזה כלל, אא"כ לא קיים הפעל מצות פריה ורביה, וכמו שסיים המשנה ורקק שם, שאם היא אשת איש ומצוה"א בעלה מלהוליד, קורב הדבר שצוה"א משום לפני עור לא תתן מכשול: (וש לדון בזה, ואכמ"ל), ושר"ד בשו"ת נפשות חיים (תמאה"ע סי' ג) שהבא השגת האחרונים ע"ד הב"ח, ע"ש. וכן פוסק ערוגת הבושם על אה"ע (סי' ה סי"ב) ש"ע ע"ד הב"ח, דליתא, ע"ש. וכן העלה הגאון מפלאצק בשו"ת משיבת נפש (סי' ד) את ה', שאפי' לכתולה מותר לאשה לשתת כוס של עיקרין, אפי' אם אין לה צער לחלץ יתרו משאר נשים, ואפי' אין לה שום חילין ע"ש. וכן עיקר, וכדעת כל האחרונים הנ"ל, עכ"ל של הראש"ל הגר"י יוסף שליש"א.

נשמת אברהם

א על יבמתו סי' מר) ס"ל כהב"ח, שאין בר מותר לאשה אא"כ כשיש לה צער וכו"ו, ע"ש. וכספרי יעני אוזן (מ"ע א ז רח) האריך למענינו בזה, ושם (ר"ה ז רח) הקשה על הב"ח מההיא רבכרות (ז ב), דמכות רישין סירוס במקנה. ותו' ז הרמב"ם והסמ"ג וכו', ודברי הב"ח ז מכותיים בזה, אלא מה שאמר ז הרמב"ם הוא כסירוס בידים, אבל לשתת ז של עיקרין מותר לה לשתת שיטות, אפי' לא יהיה לה צער לידה בה יתרו משאר נשים וכו', ע"ש. גם ז הרמב"ם (אה"ע סי' כ) תמה על הב"ח ז שהדי בדיאי שייך סירוס באשה ע"י ית האם, וכמ"ש בכבדות (כה ב), ואין זל בזה בין אם לבהמה, ודלא כהר"ם י ארזים שמחלק ביניהם, אבל הדברים ז רים דשייך סירוס באשה ע"י נטילת ז, כמו כהמה. וכוונת החס"י שכתב ז שייך סירוס באשה, היינו דין אסור זס לא שייך בה, כיון שאין לה האברים זפי' בהו רחמנא וכו'. וכוונת הרמב"ם ז שבמסדס בידים באשה פטור אבל זור, ושתיית כוס של עיקרין מותרת זחלה וכו', ע"ש. וכ"כ הרד"ע מהר"י זורד בתשובה שהובאה בשו"ת חיים זר מסופסי"א (סי' כה), והשיג ג"כ על ז"ת מהמשנה דבכרות (כה ב), ומתוך ז"ת האחרונים הנ"ל. וע"ע בתשובת הרב זחבר שם (סי' כו), ע"ש. גם בספר

ציונים והערות

אשה שושבה שמונת שאלו את הא"ש¹³⁰ לבי שוטה בת י"א שהו שמפומה"ס ציונים והערות

(1) אר"ח ח"ב סי' פת

נשמת אברהם

לבעלה, רשאה לכסל כריי שלא להחלות ביותר, עכ"ל.
וכן מתיי' הציץ אליעזר¹³⁵ ע"י קיימת גלולת וכשו"ת אהר"י¹³⁶ כותב להחיר ע"י שימת המקץ חור' רחמי וזה עדיף משימוש בריאפוגמה (חזר' כו' ממה שכתב בשו"ת הקדמ' אחרי ששמעו דעת הדופאים לגבי הכטחון וסיכוכים של האמצעים האלה).
ילדים חולים. ראיתי תשובת הגר"ם פיינשיין זצ"ל¹³⁷ שגשאל על אשה שילדה שלה הכבורה בת 7 שנים חולה בלקמיה (סרטן הזם) ואף שהיא כבת החולים היא צריכה לאמה מצד קטנותה, אם מותר לאמה לעשות דבר למניעת הרייון. וכותב הגאון זצ"ל: הנה אף שהוא טעם גדול לכאורה אם לא היה אפשר ממש אלא כהאם שהיה אצלה, אבל הא מסתבר שבקטנות כאלו רכנות שלש אם מהגלולת להיית צמחון אף איזו נערה מני. וכרי עד שחמטבר והיה כבר משוכרת כהמשה הדיים שיהיה קשה להאם להיות עם בתה החולה בבית החולים, וכולה ליקח עמה נערה להרגילה עם בתה הקטנה להשאיר עמה. שלכן איני רואה שום טעם להחזירה לשמש כמור' וכדומה. אף כרשות הכעל, מכיין שלא קיים מצות פריה ורבייה שהרי אין לו עדיין בן, שהוא מצות רבה וחובה גדולה. ואף לאחר שהיה לו גם כן שיקים פו"ר ג"כ קשה להחיר כשכיל זה שהיא מניעה מלידת בניו ובנות שאינא

צנינים והערות

נשי' הושו"ת מנחת יצחק¹³³ שאשה הוסיפה מהחליטה, חשישות ועייפות ורירי, אפשר להחיר לזמן מונבל להשתמש בגלולת למניעת הרייון לפי דעת ע"י הפוסק. אך אם לא קיים עדיין רפעה מצות פו"ר, אין להחיר שימוש בגלולת למניעת הרייון, אלא אם ההרייון עלול לסכן את חי' האשה, עכ"ל. וכתב לי הגר"ם איערבהאן זצ"ל: מסתבר שרק לגמן מונבל שפיר מותר להשתמש בגלולת אפילו אם אין החשש כי' גדול עד כדי יסכונ' חי' האשה, עכ"ל.
ולפי' הא"ם¹³⁴ ר"ל: רואי מצד איסור וזה לפשלה לכא' (כשימוש בגלולת), ואם קשה הצטבור לפני האשה מצד חולי ואף אם רק מצד תולשה בעלמא כשהוא יתנו מפספס נשים, יש להחיר מצד זה אף בלא קיים עדיין פו"ר, אם היא תלושה, לחכות איזה זמן קצר עד שתחזקו גופה, וכ"ש כשקיים פו"ר שיש להחיר לחכות גם עד שלש שנים עד שתחזקו. ואם היא אשה חולה, אף שלא תספון מזה אלא תחלה בייחור, מטובה ופוקיים פו"ר תוכל לכסל באופן זה אף לגמרי, דכשכיל מצות שבת אין האשה מוטעפתה לבעלה להתחלת מזה, אבל היה מתורייב לגרשה אף קודם עשר שנים מפיון שאינה רוצה להתעבר מצד חולה, ופשפול שבת הא' אינו מחוייב לגרשה (ומאילן) כיון שאינה מוטעפתה

נשמת אברהם

בשכיל זה, אלא כיון דעל צד החלוקה המטעפת סכנה, מקרי שעת הדחוק וספספי אר"ש, עכ"ל. וכן בני"ד, אם עיני החייון רואות שיש שעת הדדק בגדל כזה, האזי שיש להחיר כדורים כאלו (גלולת) וזה קילה עוד יותר משחייית כוס עיקרון ישם יש עוד חשש וסידוס באשה וכו'. וכן חייך כשכא שאלה זו לפני, ויכור מאמר הגמ' סנה' ז ע"א, לעולם יראה דיין עצמו פאלין חרב מונחת וכו', כי לחוד גיסא אפוד נפשית הללוים ולאידך גיסא לפשטוס המטעפת סכנה וכו', עכ"ל.
לירות תכופות אין מוכא פטם ההו"א¹³¹, שאחרי לידה¹³² פתחו להשתמש בכל אמצעי המניעה אפילו כיפה כרי' להחזיק את הכניסה להחיר ליששה חודשים עד שנה אפילו אם אין לאשה שום סיכוכים רפואיים מיוחדים. כי תכופות הלידות גם נחשבת לספק פמה. ואם עדיין לא קיים מצות פריה ורבייה אך יש קושי רב מבהינה פריה או נפשית של האשה, כגון אחרי לידת תכופות ושל בניו או בנות כלכל, אחרי לידת האופוס או שלישיה, וכדומה, שמעתי מהגרי"ש אויערבהאן זצ"ל: שיש מקום לחזיר החדקה תשמייש או אחרת כטכילה, וזה לא ינתן או אינו מספיק, אז אפילו ע"י אמצעי מניעה, כגון גלולת, אך כלי' ותחיל לתקופה קצרה בלבד לפני ראות שיע המורה הוראה, עכ"ד.

צנינים והערות

החוקה ואין צורך בכל עונה. וקרא הכי כתיב, ולערב אל תנה ירך, שלא ירח לגמרי, וכל שאמורה פקידה באשה בין הפיקים והגם רחוקים, אל תנה קריין בה ומקיים מצוה מדברי סופרים, והיינו וקאמרי' הדימכ"ם ומרן דאם לא קיים פו"ר חייב בכל עונה, לא משום פו"ר דכבר קיים ולא משום עונה שכבר מחלה וכו', אבל אה"י דמשום ולערב אל תנה מחזיק בעת מן העתים כאשר יעלה בראינו בעת מן העתים ללא בכל עונה. עכ"ל.
ונראה מדברי שמוחר לעשות כן ללא טעם רפואי של סכנה או צער גדול, אלא אפילו מטעמי נוחות, פונסה, וכדומה מותר להימנע (אך לא לגמרי) מתשמייש אם שניהם מסכוכים. אך כדור שכל זה רק מותר אם לא בא ע"י מניעתו להוצאת ש"י לכסלה. כותב בשו"ת חלקת יעקב¹³⁰: אך גם במקום שאין סכנה, רק עיני הדיין רואות שמתשמייש הדיחור אינם לסיבה להשפיר ולהניים את החיים וגם לא להקל מעצמם על גידול בניו, רק המצב הוא כזה דיוכל לצננה מזה סכנה או ספק סכנה, עיין תשובת רעק"א סי' ס ר"ל: כהאי דשבת מה ע"א כדאי רכי שמעון לסמור עליי בשעת הדדק פי' רש"י סכנה, והרי בסכנה או ספק סכנה אפילו איסור תורה נדחית, ומאי צריך לסמור על ר"ש, אע"כ דאין כאן עתה בגדל ספק סכנה להחיר איסור

נשמת אברהם

146 זקוקי' ושור'ת שור'ת¹⁴⁷. אך יש גם וחסדי'ב לפתח הודום, והיינו דיאפנתום - ומתור'ים במקום סכנה, והמה הצמח א. ס. א), פשוט שהוא כרין המור' שיש זקק¹⁴⁸, מותר חסד¹⁴⁹ (רק אחר שסיכסם להחזיר, וכיין שהוא כתרן רחמה הוא דרך תשמשי. המהרש"ם¹⁶⁸, אחר שהאר"ך להתיר שימוש כמור במקום סכנה, כתב בפרט לפי מה ששמעתי דכוננינו נותנים הרופאים לנשים כאלה כמין כסוי של גומי דק וכי שמכסך בו פי האם הוא המקורי, מסכיב שלא יקלוט הורע. וא"כ התשמיע כמו בשאר נשים, אלא דכמו דכמעוברת סגור פי המקור ה"צ בזה, ואינו דומה כלל למשמשת כמור דהוי כמשל"ך זועזע על המור. משא"כ כנ"ל, ויש לפרש דכר"ע מורי להלך במקום סכנה וכי, עכ"ל. גם בשור'ת מהר"ש ענגלי¹⁶⁹ כתב דאם אמנם דכוננינו מור קודם תשמשי רכו האוסרים, אך נתינת גומי שרי טפי מנתינת מור וכמ"ש המהרש"ם, ויש לסמוך על כל הני צדדים להחזיר במקום סכנה ועצוץ כנ"ל. וכ"כ גם כשהרת ישראל¹⁷⁰ בהסתמך על המהרש"ם. וכ"כ הנה צב"י¹⁷¹ דקבל מהגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל שחורה חלכה למעשה שהאשה מותרת לעשות מעשה לעצב את ההריון כעצת הרופאים (כמקום חשש חלמה (כנראה הכוונה לתוך הפוחודור סכנה) וסיים: וכבר הורה זקן.

ציונים והערות

144 ישר בת תשיס אות לר. 145 שור'ת רב פליס ח"ד יודי' מי' זי. 146 אתע"ז ח"א מי' צא. 147 מותרת ח"ד מי' זי. 148 מי' פפ. 149 ח"ב מי' פל. 150 ח"א מי' קלא. 151 מי' כג ח"ג מי' א. 152 ח"ב מי' מר. 153 ח"א מי' פג. 154 ח"א מי' ג. 155 פאת תשרה מערכת אישתי מי' א. 156 אתע"ז מי' כג סס. ג. 157 ח"ב מי' ט. 158 הל' אישות מי' יז. 159 אתע"ז ח"א מי' מג. 160 אתע"ז ח"א מי' ב. 161 ח"א מי' ב. 162 ח"ב מי' ג. 163 מי' כג ח"ד ק. 164 כ"ד יא ע"ד השחתת דתי עמי קמ. 165 יודי' מהר"ת מי' קי. 166 מובה באוצר'ה' ח"ס מי' כג ח"ד. 167 אתע"ז ח"א מי' סג. 168 ח"א מי' נת. 169 ח"ד מי' פג. 170 מי' רמ ס"ק. מ. 171 ית"ד מי' סק.

נשמת אברהם

זות שבת דמאתי שיכולה להחזיר צמה זי נערה וכי, לא שייך להחזיר לאשה זו אמה כמין אף שיכטל משבת וכי. ולכן אה שאסורה לשמש כמור וכדומה, וגם ליקח איה סמים לתי. עכ"ל. ור"כ המנחה יצחק¹³⁸ בדבר זוג שיש זם תמשה ילדים, והולך האחרון חולה, ורופאים יעצו להאשה שלא התעבר עור קרוב כדי שתוכל להתעסק כראוי עם ילד החולה, כי לדעתם טפול האם עם ילד יכול להשפיע הרבה לשיפור תפתחותו, גם שאר היילדים קשה מאד יפולם ואין בידי הזוג להשיג עזרת. ישאל אם יש היתר לעשות דבר מה למנוע ורינה למספר שנים, וכתב דכבר מובא גודלי האחרונים דאין להחזיר לעשות דבר לנעינת הריון משום סרודות גידול בניס או זפני צרכי בית בחסרון כסתון לפרנסה. וראה מה שכתבתי לחלץ עמי קי דעתו של הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל לגבי הולדת גנים נכים.

1. במקום שיש סכנה או חשש סכנה. ברור שמעיקר הדין מותר להשתמש באמצעי מניעה אם ההריון או לידה מזהה סכנה או חשש סכנה לאם. אך קיימים כמה אמצעי מניעה וכל מקום צריך שאילת חכם. מבחינה רפואית, האמצעים העומדים לרשותנו היום הם: אמצעי מניעה באשה. א) דיאפונגמה, ציונים והערות

138 ח"ג מי' כז אות ג. 139 יכמות יב ע"ב. 140 מי' עא הובא גם בפ"ט מי' כג ס"ק ב. 141 מי' ק"ה. 142 יודי' מי' קנב, וגם מובה בפ"ט שם. 143 אתע"ז מי' פא.

נשמת אברהם

שהתורה אם נותן זמן קצוב לרפואתה, והציץ אליעזר¹⁸⁴ והמנחת יצחק¹⁸⁵ מחזירים לקחת והגולה לאשה לאשה שסכנה לה להרבות להריון. הגולה המוכרת הנמצאת כשימוש זה הריבה שנים, מורכבת משני הורמונים וכעיקר מונעת הביוץ ע"י זיכור של אותם חלקים במות האחרונים על תהליך הביוץ. אך לאחרונה קיים עוד סוג של גלולה שמכילה רק הורמון אחד ופעולתה לשנות את אופי של הוריון בצורה החדה כך שהיא נעשה סמוכה ובלתי חדרה לזרע. ואמנם, אפילו לדעת הפוסקים (המכונים לעיל) שאסור להשתמש במד לפני תשמיש ויש בזה איסור הוצאת זרע לבטלה וכאלו שופך על עצים ואבנים, וזו רק כשישנו זכר ממש שחוצץ. בנזן מין, ולא כשהחסירה היא תפקודית בלבד, וממילא אין הבדל בהלכה בין שני סוגים אלו של הגולה. ועיין לעיל מה שכתבנו בשם המהרש"ם (הערה 168) שמכבדיל בין משמשת במד דהיי כמשלך וזעו על המון ובין מעוברת דפי המקור מנוח. והסכים אתי הגר"ש¹⁸⁶ אורעבאך זצ"ל. ועיין בדברינו כשנמת אברהם חר"ש¹⁸⁷ לגבי בעיות דימות הפסק טהרה.

(1) קשורת החצוצרות. עיין באוצר¹⁸⁷ כשם תשובת מהר"י¹⁸⁸ הורוויץ (ספר הזובל להר"י רוזנווייס עמ' קי"א) דמקום דת, ופוחת שם שהם אסורים מצד סכנה (ולמעשה) הטהרה היא קטנה - א. ס. א.

ותיין בדברינו כשנמת אברהם חר"ש¹⁸⁷ לגבי הפסק טהרה¹⁸⁸ ולגבי טבילה¹⁸⁹.
(2) המליצה. מתיר החלקת יעקב¹⁸⁹ פספס או ספק סכנה. וכתב האג"מ¹⁸⁹:
האי פיצד איסור זרע לבטלה ליכא ואם קשה הצעיר לפני האשה מצד חולי ואף אם רק מצד חולשה ככלמא כשהוא יותר מבטחם נשים, יש להתיר מצד זה וכו' (עיין המשך דבריו המובאים לעיל "במקום שאין ספק").
הערה¹⁸⁴: אך מותר מאד ונראה¹⁸⁹ שיש להחליט בגלל בעיות של המצב ובגלל הסיכונים הנגזרים על דת, ופוחת שם שהם אסורים מצד סכנה (ולמעשה) הטהרה היא קטנה - א. ס. א.

צינונים והערות

(171) סי' קצ"ב ס"ק 6א (עמ' רנ"ב).
(172) ח"ט סי' 181 (עמ' רנ"ב).
(173) ח"ט סי' 182 (עמ' רנ"ב).
(174) ח"ט סי' 183 (עמ' רנ"ב).
(175) ח"ט סי' 184 (עמ' רנ"ב).
(176) ח"ט סי' 185 (עמ' רנ"ב).
(177) ח"ט סי' 186 (עמ' רנ"ב).
(178) ח"ט סי' 187 (עמ' רנ"ב).
(179) ח"ט סי' 188 (עמ' רנ"ב).
(180) ח"ט סי' 189 (עמ' רנ"ב).
(181) ח"ט סי' 190 (עמ' רנ"ב).
(182) ח"ט סי' 191 (עמ' רנ"ב).
(183) ח"ט סי' 192 (עמ' רנ"ב).
(184) ח"ט סי' 193 (עמ' רנ"ב).
(185) ח"ט סי' 194 (עמ' רנ"ב).
(186) ח"ט סי' 195 (עמ' רנ"ב).
(187) ח"ט סי' 196 (עמ' רנ"ב).
(188) ח"ט סי' 197 (עמ' רנ"ב).
(189) ח"ט סי' 198 (עמ' רנ"ב).

נשמת אברהם

המנהגים דהו עדיף ממון צ"ע נכ"י. עכ"ל.
אלם, המנחת יצחק¹⁷² כתב דמ"ש כלומר לא לקיים מצות עונה כליל טבילה, עוד ממשיך המנחת יצחק: וכל זה לדינא, אבל למעשה מתמת חומר הענין אינו רוצה רק להיות סניף לאריות וכ"י. ע"ש.

וכשר"ת משפטי ערואל¹⁷⁴ מחזיר במקום סכנה או ספק סכנה, אך רק לפי שקיים מצות פו"ר, אבל מי שלא קיים מצות פו"ר חייב להוציא את אשתו ואת רשות הפעל. במקרה של אשה שהחליש אחרי התחנה שמתה כוס העיקרון פיר שלא התעבר במשך כמה שנים. פ"ב חש"ת ציץ אליעזר¹⁷⁵: הכעל לא קיים עדיין מצות פו"ר שדואי לא היה לה רשות לשנות כוס העיקרון כל רשות הכעל, ולא זאת בלבד אלא שהכעל עצמו ג"כ לא היה יכול לתת רשות לך להפעל מצות פו"ר.

בשורה אחר, כתב הציץ אליעזר¹⁷⁶ כסיוכום: אשה שההריון הלך לה סכנה לאי רש לאחז באמצעי מניעה שהאשה לאי תיכנס להריון והכעל... בא לשאל אם מותר להם להיות בדרך המוצע להם, אין להורות להם שיתגורשו עבור כן או שהכעל ימנע את עצמו מלחיות אחר ע"י. עכ"ל.

ממשיך המנחת יצחק: וע"כ אם נחבדך שהאמת כפי הרופאים שיש סכנה וראית, יש מקום להקל על ידי האמצעות הנ"ל, ורק בהנאי לחזור שלא תעשה כן אחרי שהתרפא וכ"י, שההיתר יחיה רק על שנה אחת ואח"כ חדרוש עוד הפעם אצל הרופאים ותשאל שאלה (שאלת הכס), וגם דוקא שלא בזמן טבילה וסמך לוטמה (דודק נשים מתעברות דומי למאבד הזרע) כידים וכמ"ש המהר"ש"ם באור"ח סי' תר"ו ותוכל להסתיר ממנו זמן טבילה וכו', עכ"ל.

צינונים והערות

(171) ח"ט סי' קצ"ב ס"ק 6א (עמ' רנ"ב).
(172) ח"ט סי' 181 (עמ' רנ"ב).
(173) ח"ט סי' 182 (עמ' רנ"ב).
(174) ח"ט סי' 183 (עמ' רנ"ב).
(175) ח"ט סי' 184 (עמ' רנ"ב).
(176) ח"ט סי' 185 (עמ' רנ"ב).
(177) ח"ט סי' 186 (עמ' רנ"ב).
(178) ח"ט סי' 187 (עמ' רנ"ב).
(179) ח"ט סי' 188 (עמ' רנ"ב).
(180) ח"ט סי' 189 (עמ' רנ"ב).
(181) ח"ט סי' 190 (עמ' רנ"ב).
(182) ח"ט סי' 191 (עמ' רנ"ב).
(183) ח"ט סי' 192 (עמ' רנ"ב).
(184) ח"ט סי' 193 (עמ' רנ"ב).
(185) ח"ט סי' 194 (עמ' רנ"ב).
(186) ח"ט סי' 195 (עמ' רנ"ב).
(187) ח"ט סי' 196 (עמ' רנ"ב).
(188) ח"ט סי' 197 (עמ' רנ"ב).
(189) ח"ט סי' 198 (עמ' רנ"ב).

נשמת אברהם

בשעת הרהק כזה שזוהא מעין ציגון והתורה מעידה שהיא צער גדול מאד אף לפי שעה, וגם צער הכעל גדול מאד שפועלשין הוא דבר היוזר רע לאדם, ופירט כשיש לו כנים וכו', ואין להתמיר בפטמא יותר מאסור שבת דרכו שמתיר בפיקום צערא דגונה ובמקום הפסיד כהאראא בכחבת רף ס. וזה שהחמתה כמשוכתי הוא משום שלפניה היה צעה להשתמש כמוד כמפורש שם, עכ"ל.

עוד כותב הגאון זצ"ל¹⁹⁴ לגבי סירוס לאשה: באופן שעי"י נחתה שני יש לתקן שחמתה כמחמתה וכו', אבל ברור לעי"י שפון אם קושרת כפי שנשמע בין אם חותפין כפי שמסתבר יותר, נחשב סירוס ואסור (במקום שאין סכנה) מאחר שא"א שיחמתו כמחמתה כלא נחתה, עכ"ל.

והנה ראיתי בשו"ת מהרש"ם שכותב²⁰⁰: והנה במ"ש בחשני מהרש"ם שם באשה שמסתכנת אם תתעבר ויש להקל בכתינת מין גומיע ע"ג פי הרהס של האשה הנקרא פעמארום ואח"י נשאלתי מזהב המאה"צ אבד"ק סטאשוב כפולין באשה שמסתכנת והרפאים שפשו שאם תתעבר תמות וכבר נסתה כפעסרתום ולא הועיל כי ניזוז מפי הרהס וגם א"א להשימו לשם מבלעדי הרופא ושאל אם יש להתיך שילבוש הכעל כים של גומיע ע"ג האבר בשעת תשמיל וצידד להקל משום דהוי פ"נ שדוחה כל האסורים, והשכח דאף דמכורא כחשו"י פ"י ח"כ סי' ציונים והערות

אפצ"י מניעה בנבר מפרניה רפואת. (ה) שימוש בנתיק. (ו) קשירת שבריל הוצ"י. (ז) סירוס ומי עם תרופות. (ח) שימוש בנתיק (קונדום), בשו"ת אהרע"ו¹⁹⁹ בנודך אשר לפי דברי ההרפאם נשקטת סכנה לחייה אם תתעבר, וסמפין אם מותר לשמש בנתיק שיהיה נתון על אברו לקלוט הורע אל חוכו, אולי אין זה בודך כל הארץ וכו', ועי"פ י"ל דאסור תורה ליבא ואינו אלא מדברי טופרס ומשום מצות עונתה המיזר כמ"ש והר"ה בשמט"ק כחכות רף לט, והנני

194 שו"ת אג"צ אהר"י ח"י סי' לב אות א. 195 ח"י סי' כד אות ה. 196 ח"י סי' צא. 197 ספר הישר ח' ערב סי' קלמט. 198 חידושי על נדה ג' ע"א. 199 כל זה בארבעים סי' כב דף פג ע"א. 200 ח"י סי' סתם מפעולות דף שני ע"א.

נשמת אברהם

א. שם בשם ספר עזרת נשים (סוף) כחשובה נוספת¹⁹⁰. וכן ראיתי בשו"ת חשב האפוד¹⁹¹ שמתיר באשה כזאת כאשר כל האמצעים למניעת הוירין אין בהם כטיחות גמורה, ויעת הרופאים שיש לעשות לה נחתה שלא תוכל להתעבר. כותב הגר"ג פינישטיין זצ"ל¹⁹²: כדבר אשה מסכנה לה להתעבר באופן שמתחת לשמש במין שההיזר וכוחתו האחרונים וגם אני האוחתה בתשובה¹⁹³, אבל היא אשה כזו שאי אפשר להניח בגופה הראבער שסותם פי הוהם, שלכן אומרים הרופאים שצריך לסיסה וכו'. מ"ג באשה כזו יש לה ליקח הפילן (גלולה) וכחודש הורשון תהיה לברשה כל הזמן באופן שאם יצא דם וכו', ומצד חשש סכנה - שהוא לא שכחא וכו', ובפל אופן למעט זמן באיזה חודשים ליכא כזה סכנה ותשמע בהו ואין להתיך סירוס. אבל אם תראה מזה דם שאין זה צעה לפניה לשמש עם בעלה שנמצא שהיא כגונדה שהי' גם כשיגרשנה לא תוכל להתשא לאחר וגם מציעו שגורשין כשהוא בעל כדחת נמי קורא הנמורא בנישין דף פ' כלשון מעין ומותיב לה, וכן בלא זה ר"א החזרה אסרה בלאו כשמגורע עונתה ומפורש בכמה מקומות שהוא צער והלון גדול וכו', מ"ג משמע הדוא צער והלון ביותר וכו', ויש עי"פ לסמוך על רבננהו הראשונים שהם דואי גם רכותי של רבתי הגר"א והם גם רכים לפי מה שידוע לוי, ויעשה זאת רופא עכ"ל.

עוד כותב הגאון זצ"ל¹⁹⁴ לגבי סירוס לאשה: באופן שעי"י נחתה שני יש לתקן שחמתה כמחמתה וכו', אבל ברור לעי"י שפון אם קושרת כפי שנשמע בין אם חותפין כפי שמסתבר יותר, נחשב סירוס ואסור (במקום שאין סכנה) מאחר שא"א שיחמתו כמחמתה כלא נחתה, עכ"ל.

והנה ראיתי בשו"ת מהרש"ם שכותב²⁰⁰: והנה במ"ש בחשני מהרש"ם שם באשה שמסתכנת אם תתעבר ויש להקל בכתינת מין גומיע ע"ג פי הרהס של האשה הנקרא פעמארום ואח"י נשאלתי מזהב המאה"צ אבד"ק סטאשוב כפולין באשה שמסתכנת והרפאים שפשו שאם תתעבר תמות וכבר נסתה כפעסרתום ולא הועיל כי ניזוז מפי הרהס וגם א"א להשימו לשם מבלעדי הרופא ושאל אם יש להתיך שילבוש הכעל כים של גומיע ע"ג האבר בשעת תשמיל וצידד להקל משום דהוי פ"נ שדוחה כל האסורים, והשכח דאף דמכורא כחשו"י פ"י ח"כ סי' ציונים והערות

אפצ"י מניעה בנבר מפרניה רפואת. (ה) שימוש בנתיק. (ו) קשירת שבריל הוצ"י. (ז) סירוס ומי עם תרופות. (ח) שימוש בנתיק (קונדום), בשו"ת אהרע"ו¹⁹⁹ בנודך אשר לפי דברי ההרפאם נשקטת סכנה לחייה אם תתעבר, וסמפין אם מותר לשמש בנתיק שיהיה נתון על אברו לקלוט הורע אל חוכו, אולי אין זה בודך כל הארץ וכו', ועי"פ י"ל דאסור תורה ליבא ואינו אלא מדברי טופרס ומשום מצות עונתה המיזר כמ"ש והר"ה בשמט"ק כחכות רף לט, והנני

190 ח"י סי' כד אות ה. 191 ח"י סי' צא. 192 שו"ת אג"צ אהר"י ח"י סי' לב אות א. 193 ח"י סי' כד אות ה. 194 ח"י סי' צא. 195 ח"י סי' כד אות ה. 196 ח"י סי' צא. 197 ספר הישר ח' ערב סי' קלמט. 198 חידושי על נדה ג' ע"א. 199 כל זה בארבעים סי' כב דף פג ע"א. 200 ח"י סי' סתם מפעולות דף שני ע"א.

נשמת אברהם

זכר דרך תשמיש לא מקרי מזיל שהרי שרי לשמש עם הקטנה ה"ה שלא כדרכה דמשכבי אשה כתיב ואציג וכתיב בעונשין מי"מ ההיקש הוא לכ"ד וכי והוי שלא כדרכה כמו כדרכה והיא אינה ראויה להתכבד אבל דוקא באינו מבין לכן כרי להשתתף חוצע רא"כ הוי מעשה ער ואונן, אבל באקראי אינו מבין לכן וה"ה במשמש במוך דהוי כדרכה ס"ל ולא גרע משלא כדרכה שהרי באיסור מקרי תשמיש ונענשין ע"ז אלמא דמקרי תשמיש ואינו אסור אם לא שעושה כרי להשתתף חוצע כער ואונן משא"כ אם אשהו חלזית עי"ש. הרי שגם הנצי"ב ז"ל רימה השווה ללמוד ההיחוד במוך שקרא תשמיש גם ככה"ג הוא דבאיסור מקרי זה ג"כ תשמיש ונענשין ע"ז, וא"כ ה"ה יש גם ללמוד ולדשוות גם בנוגע לשימוש בנרתיק במקום סכנה ואין דרך אמצעי אחר מפיין שאין כאן כל כוונה להשתתף חוצע. וכאמת מצאתי בתוס' ר"ד על רבמות ד' י"ב שכותב להגדיר כבואת, בהיחוד התשמיש במוך, הוא שואל שם דהאיד החיור הכמים להוציא ורעו לישות כמעשה ער ואונן, ומתוך דמעשה ער ואונן שאסרה תורה כל שכוונתו שלא התעבר כרי שלא יכתיש יופי' ואינו רוצה לקיים פו"ר ממנה, אבל אם כוונתו שלא תביא לידי סכנה מותר, וכן נזיר אם מתכוון לחאות יצור ואינו מתכוין שלא התעבר

ציונים והערות

1891 ח"ד סי' כ. (202) ד"ט סי' נא שער ב פ"ג אות ח ו-ט (עמי רת-רש).

נשמת אברהם

אם ירפצמו עוד ב' רבנים מובהקים בתורה וי"ש אז אצטרף עמהם כרי שלא להבדיל בין איש לאיש. וכש"ת דוכב משרים להגאון משמעבין זצ"ל 201 מביא את שו"ת המפורשים הנ"ל ומסבם: עי"ש שסיים זאע"פ שהקל במוך מי"מ בשימת כסי אין פצננו להחיר, וכותב שהמקול בה עתיד לפתח את היד וידע רב חילי וקפפו שהגאון שר התורה הזה בכתה דהתורה, ואם הוא ירא להחליט לקולא ע"כ גם אני יוא להקל בה, עכ"ל. אך הציץ אליצור, אחרי שמביא את הפורשים ואת הדוכב משרים, כותב לדודי במקום סכנה בהסתמך על האחיצור וז"ל 202: ויש להוסיף על דברי אמר פה"א גם ככה"ג דנרתיק ורמב"א שם האחיצור במלתא כטעמא משום דגלי קווא דשני משכבות דגם שלא כדרכה הייב פורצתא במתהדרין ד' נ"ה עי"ש, וכ"כ גם בסו"ת דרב אליהו סימן ס"ה. א"כ מכיון שגם פה"ג מקרי תשמיש, ליכא איסור גם לפצל, במקום סכנה, ובפטי שניתן לומר פן לדעת הרי"י שמונבא גם ברמ"א אד"צ פסקן כ"ה סעיף א' בשם יש מקילין לחורי שלא כדרכה, וככה"ג ראיתי בשו"ת משיב דבר חו"ד סימן פ"ח שכותב להסביר טעם החוס' בשלא כדרכה וכן ההיחוד במוך משום דס"ל

ציונים והערות

1891 ח"ד סי' כ. (202) ד"ט סי' נא שער ב פ"ג אות ח ו-ט (עמי רת-רש).

נשמת אברהם

לה פלל להכנס להריון גם בהשגחת שנתחה הפל, מפי'ש לרעת הטי' ש דאין בזה אלא רין חובל באדם, ולא שי כלל במקרה ירדן, ועי' עכ"פ לעני' יהו איזה חדישים כיר שלא נצטרך להחזר לשערי היות עד שקשה הפרשה וא יתברר דנשא' מצב זה דספק סננה ה מותר להתיר לה הסידום, ולא להחזר הודך האחר והרובים מובנים מנצט' ודבר פשוט כי אין ללמוד מזה למק"א, אנו מדברים מהרוא' שעה, במקרה נד וסננה גדולה, וח"ו לדמות בזה מילה למילתא, עכ"ל של הגרי"ש הל"י וא' שלטי"א.

נשמת אברהם

והגר"ש אלישיב שליט"א שאין היו לשימוש בקונדום גם במקרה של סנו נפשות וצריכים להגדרש אם אין עז אחרת. ורואה מה שכתבתי בכרך ד חז"י סי' תק ס"ק ו (צמ' קנ"ט). ושמועתי ממוי הגרי"י נויבירט שליט"א בשם הגר"ש אויערבאך זצ"ל שאם עושה חזר קו בקונדום ע"י סיכה, מותר להשתמש בו. (1) קשירת שפילי חוץ של הפעל. עי לעיל עמ' קז ס"ק ח ר"ה בן בארם. וכו' ושו"ת אג"מ²⁰⁹ על הניתוח בניד כ שלא יחיה לו עוד זרע מחמת שנטלד. שני בנים האחרונים עורים, פשוט שאם וכו' ע"ש. וכתב לי הגר"ש ז"ל אויערבאך זצ"ל: צ"ע דהרי גם נאסר משום פצור' חותה ואלא כפקוח נפש אנו עומדים עכ"ל.

נשמת אברהם

ציונים והערות

209. אהר"ח ח"א סי' יג.

נשמת אברהם

לא הותר לשיטה זו, ועפ"י מוס' דאם האשה יראה לסמוך על מר או גופי שמכנסת לחמה, יש מקום להחזיר נש בכיס שלובש האיש, כדחתיר בארזשו' אבל לא משמיה וכו', ובראי הם חת' הפוסקים (שדעם כשיטה הראשונה) לסמוך עליהם בשעת החזק גדול ועציר נפש כזה וגם במקום עיגול ועשיית שלום בין איש לאשתו, אך יתיישב בזה עם אוד מגדולי הדור.

נשמת אברהם

מאריך, בתשובה אחרת משנת תשפ"א, כותב האג"מ²⁰⁴: כי הכיסים שהאיש לוכש אין להחזיר למעשה. וכן אוסר השבט סופר²⁰⁵. וכן אוסר בש"ת מוה"ש ענג'ל²⁰⁶. ועיין גם בשיטתו של פוסקים האוסרים באור"פ²⁰⁷. וכן אוסר הגרי"ש הל"י ואזכי שליט"א²⁰⁸ וז"ל: בענין אשה שאחזר לדחה נגמלה מחלה המורה ברה"ה, ובאתה עד שער מות הנגלה ברחמי ה', וצריכה לקחת תרופה לרמה כל מי חתין ואסור לה להתעבר, ורופא אחר מנסחה אמר לה שאחזר פרק זמן יתכן שאפסול' לה להכנס להריון מכ"מ צריכה תשטחו תמידית כי גם הוא מודה שבכל אופן יש חשיבות חשי סננה ממש, אלא ע"י השתח' רופאים מומחים במצבה או יתכן שתעבור הסננה וחל'.

נשמת אברהם

א. הנה אין שום ספק בזה שאשה רופאה שהיא מוחזקת למחלה המורה כזאת אסור ככיס, והיא רואי כעל עצים ואבנים והה

ציונים והערות

203. אהר"ח ח"א סי' סג. 204. אהר"ח ח"א סי' סד. 205. סי' ב. 206. ח"י סי' פו חז"ח סי' ג. 207. שו"ת שבט הל"י ח"א סי' רס"ח. 208. שו"ת שבט הל"י ח"א סי' רס"ח.

נשמת אברהם

אזתם אברים מגדלי"א ו"א כ"ש וקן. ועיין ברשבי"א שהקשה זה ותיקן דאפשר רק בבחור שכמותו מוליד זה מפרסו איך נכר שהיה סרס חתלה ונראה דמפרסו עכשיו ולא בזמן שניכר, ופירוש דחוק, זמן התורה לא נגלף וקן לומר שעל אלו אברים הקפידה תורה ואולי סובר שבני טעם, וגם זה שלא נכר ונרמה לאנשי רמסוסו עכשיו שהוא כמז גזירה נמי הוא טעם, אי"כ והא הוא דקא כשעשה הכוס עיקרין קלקל בהאברים ממש ששייך לטעות שבכוס עיקרין נעשה הסירוס שרואין בו. והנכון כדבארתי. ותיקנה זו דכשיבילה לא יוליד ששה חדשים הרי אינו עושה שום קלקול והא וכל לבעול כמתחלה בקישיי אבר רק שמחליש וממית החיות בורע שלו וכדומה לזה שזה מסתבר שלא היה נאסר לפ"ז אפילו כשהיה נעשה סרס לעולם.

ואולי כן הוא כוונת הרמ"א כספי"א י"ג (אהע"ז סי' ה') שכתב מותר ליטול כדבלתו של תרנגול אע"ג דמסתחם ע"י זה וכל כיוצא בזה דלא עביד כלום באברי הוור, שתמיה טובא כדקשה בס"ז סק"ח וכחג"א ס"ק ל"א שהיהו דניטלת כדבלתו א"כ אישי בשכתב דף ק"י משום שמונעו מחשמיש משום דמות רוחא הוא דקיישא ליה דמשמע דאם היה נעשה סרס היה אסור אף שלא עביד המעשה באברי הוור, וה"ה דהיי נילקי להקשות ממשקיה כוס עיקרין שאסור אך דעידפא הקשו מאותו הדף עצמו. אבל אין כוונת הרמ"א

נשמת אברהם

תקשה שייך לאסור גם לסרס דהוא מפרס אזו מפרס אסור ואף אם כוס עיקרין הוא רק מופלג אסור בעיני דאורייתא, אבל אם נחם עיקרין אינו עושה שום שניי כחבליים רק שצנשה שאינו מוליד הרי נמצא שפסגתה אינו עושה כלום שבלי"ה תציע מוליד, ואין לומר שאיירי הגמרא מפרס חמה שיש לו רפואה ובהכוס עיקרין עושה שלא יהיה לו רפואה, והא דאסור אפר בגמי שהוא מרין מפרס אחר מפרס שהוא דין הנאמר במעור וכתחתי שח"ל הפאה אף אם נעשה ע"י חולי או אף חלי כן. ונראה לפ"ז מה שיקן היה מותר לשמותו, בוט עיקרין כדאיתא בשכתב שם (והי ק"י"א) דהוא זקן כזה שלא טוקשה שוב שנומצא שהכוס עיקרין לא עשה כלום ורק שהקשה מ"י יחונן שאינא נפאות זקן שהקשה וע"י הכוס עיקרין לא יטלו והפאות שלכן אסור. ועיין כשי"י שכתב אלמא זקן מוליד ונראה משהו שלאו דקא שאף אם יחזיר דפסאות רק להקשות שיוכל לבעול ולא לחלוד נמי היה אסור מאור דמועיל וטוב עיקרין בהאבר שלא מתקשה דלא נע מספרים אחר מפרס ועוד כ"ש שיש ליטור, אך האמת נקט דגם מוליד. ועיין במו"ס שח"ר צנעו, וכו' לא שייך למפרס משום שסרס אחר מפרס דקנה לאו סירוס הוא שלא מוכי' פלל לכאורה דכי האסור הוא דקא מפסידים אחר סירוס הוא בשלם ודאי אסור ומפרס אחר מפרס ראייה שאף באין דאי להלקי אסרה תורה לחתוך ולקלקל

אין כוונתו דקא על הקרא ופנעו ופא וכתו שפכה שנאמר לענין דפסלי' אקול כפרשת תצא אלא הוא גם על הקרא דמועור וכתו נחוק וכרות שבפשות אמור שאין להם רפואה ואף י' יהמש לא פלגי ביה, וממילא בקא דרבא צפ"פ לא תעשו שאסור לסרס הוא רק פאנפי' זו שאין לו רפואה, הרי ראייה להראים שלקב הגיד שהוא סרס שיש לו רפואה בסתומה לומר ע"ז לאו דסירוס, ופ"ש שילכא הלאו כסירוס שא"צ רפואה שיעבור מאלו לאחר זמן להרא"פ, ופ"י והנה לולא דמסתפינא - ממשין האג"ס - הייתי אומר דכוס של עיקרין שאסור הוא דקא כשנעשה ע"י זה סרס באבר, ל"כ כשנעשה ע"י זה הדבר קלקל בהאברים ממש, אלא אף הקלקול שלא יטל להקשות כראוי שהוא ג"כ קלקול אבל אם הוא כוס עיקרין כזה שאינו עושה שום קלקול אלא שהסיר כח החיות בהזדאגל הוא מתקשה כראוי ויכול לבעול פמחהו ליכא אסור דאין זה ענין מדהם כלל ומשמע לי זה מהא דשכתב ריש דף ק"א שמצד הא דאדחב"א א"י יחונן והפל מרדים במפרס אחר מפרס שהוא חסן אוסר נמי לסרס לשנות כוס עיקרין והזכיר זה הר"ש (אהע"ז סי' ה') שקיי"ס שכתב ואפילו אם הוא סרס אסור דכשלמא אם הכוס עיקרין עושה אחר שיניי בהאברים אף רק השניי שאש

נשמת אברהם

אין כוונתו דקא על הקרא ופנעו ופא וכתו שפכה שנאמר לענין דפסלי' אקול כפרשת תצא אלא הוא גם על הקרא דמועור וכתו נחוק וכרות שבפשות אמור שאין להם רפואה ואף י' יהמש לא פלגי ביה, וממילא בקא דרבא צפ"פ לא תעשו שאסור לסרס הוא רק פאנפי' זו שאין לו רפואה, הרי ראייה להראים שלקב הגיד שהוא סרס שיש לו רפואה בסתומה לומר ע"ז לאו דסירוס, ופ"ש שילכא הלאו כסירוס שא"צ רפואה שיעבור מאלו לאחר זמן להרא"פ, ופ"י והנה לולא דמסתפינא - ממשין האג"ס - הייתי אומר דכוס של עיקרין שאסור הוא דקא כשנעשה ע"י זה סרס באבר, ל"כ כשנעשה ע"י זה הדבר קלקל בהאברים ממש, אלא אף הקלקול שלא יטל להקשות כראוי שהוא ג"כ קלקול אבל אם הוא כוס עיקרין כזה שאינו עושה שום קלקול אלא שהסיר כח החיות בהזדאגל הוא מתקשה כראוי ויכול לבעול פמחהו ליכא אסור דאין זה ענין מדהם כלל ומשמע לי זה מהא דשכתב ריש דף ק"א שמצד הא דאדחב"א א"י יחונן והפל מרדים במפרס אחר מפרס שהוא חסן אוסר נמי לסרס לשנות כוס עיקרין והזכיר זה הר"ש (אהע"ז סי' ה') שקיי"ס שכתב ואפילו אם הוא סרס אסור דכשלמא אם הכוס עיקרין עושה אחר שיניי בהאברים אף רק השניי שאש

לגורם לסירוס ומי עם חרשות שד שנים רבות הפשו החוקרים דרד דם לסירוס זמני כוכב וכעת ישנם וקריים²¹⁰ שמרואים שכאופן עקרוני ושר לגרום - ע"י טיפול משולב - ופחותה כמות הורע הנמצא בכל פלטה, מילא לסירוס, וחודה למצב תקיץ עם זקת השיפול. וכבר, בשנת תשכ"ה, זכ האג"מ²¹¹: בענין זריקת אידה משקה זך. והאיש שעושה שלא יוליד ששה דשים ואח"כ חוזר ככתולה אם יש ע"י סרס סירוס. והנה לא ידוע לי מאין פשוט שסירוס לזמן נמי הוא כלאו דסירוס - שסירוס לזמן נמי הוא כלאו דסירוס - הא לא מציעו בגמי שאינא סירוס לזמן, ארובה הא מפורש במתני' יכמות דף י"ט שסרס אדם אין לו רפואה, והוכיח זה הר"א ממין שהביא בני' בדף ע"ז והא דארי"י אמר שמואל שם בניק נסחם דכשר לקהל וכן כברייתא שם ניק וסול מפני שהוא שוחת, נסחם כשר מפני שהוא מוליד והו' פסול להשיר, וזאת רק לענין הולד שבושה שהיה הנקב הולד פסול משום שבויר שאין הולד נמנו יכשמתם והוליד כשר, משום דאין לפרש שהוא פסול לקהל כשהיה הנקב דפצוע וכן אין לו רפואה ובהכרח ניקב שמתרפא ע"י סתימה אינו הפצוע זכא שבקרא עיי"ש, ופשוט שר"א במתני' שאייר בהליצה שסובר שלא חולץ ולא חולצין לאשתו כסרס אדם מפני שאין לו רפואה

ציונים והערות J. Clin. Endocrin. & Metabol. 90:2042, '05 (210)

נשמת אברהם

לחמה, כי הדבר תלוי בכיראות האשה, באם היו סיכונים אחר כן, בסיבה או סביבה. שריא רחיה זקוקה ליתוח וכו'. אף, באופן עקרוני, הגבלה למספר התחתום שאשה יכולה לעבור והזכר תלוי במצב האלקה של הרחם בזמן התלית וכן במדה של הדבוקיות בבטן החתומה של האשה אם אפשר להחזיר לה להיפס שוב להזרין.

ג) אחרי ניתוחים אחרים, שוב תלוי בסיבת וטיכ הניתוח ובמצב של האשה אחרי כן.

ד) פרוק הרעת ורכאון, מוכא באציה²¹⁵ שהבין דוד סי' סח בפרק אשה שבשעת לידתה יצאה מרעהה ואחרי שהוטב לה אסרו עליה הרפאים להחזכר עור הפעם כי כאם החזכר חוזר לה מחלטה, כתב דכשו"ת פרי הארץ הי"ז י"ד סי' ב העלה שחלה שגעתן מקרי חולה שיש בו סכנה, דכין דאין לו דעת פעמים שמסתכן להרוג את עצמו וכו'. ויש לכרו היטב אצל שני רופאים מומחים זה שלא כנגד זה, ואם יאמרו שריא בסנה, המיקל יש לו לסמוך על גודלי הפוסקים המתירים במקום סכנה אף לפני תשמיש (להשתמש במוך) וכו', וגם נכון שהחותר יהיה רק על שנה אחת יאח"כ תדרוש שוב כרופאים.

בלכוישי מודלי²¹⁶ הכיא גם מהפרי הארץ ומהארומ קודש וטרוק דעת הנה בכלל סכנה נפשות ועל פי זה מסיק דין

ציונים והערות
215: אשתו חזיה סי' לג. סי' כב דף קיא ע"ב. תרי"ט סי' לפ.

נשמת אברהם

נעשה ע"י כוס עיקרין היה לן לאסור, ואם ע"י כוס עיקרין ראוי לבעול ליבא ראתי, אלמא דמפשי כרבארי שבוט עיקרין מבטל כח האברים, עכ"ל של האג"מ.
3. עריפות שיפה אחת על חכמה כפחיות האלקה, עיין בשו"ת ציץ אלעזר²¹² שמעורף במקום ראשון את הגלולה ואחריה הדיפראם, שמשם בהקזן חוך רחמי, פערלות רפואתם לעקרנות המירית באשה (ע"י ניתוח) והלכשה כוס נרתק על אבר הבעל, ועיין שם עוד הרבה פשי דינים, אך בשו"ת אחר²¹³, אחרי ששמע דעת רופאים על כסיתות השיטות ועל סיכונים, העדיף את השימוש בהתקן חוך רחמי מפל השימוש בדיפראם, וכן אמר לי פשוט הגרי"י נויכריט שלי"א.

4. מה נקרא פכנה כדי לחתוד שפשי באמצעי פניעה.
א) פחלות שונות, ישנם מחלות שונות ומצבים שונים בהם יש סיכון, באופן זמני או תמרי, לאשה להיכנס להריון. בולט צורכים לקבל פשיס מודייקים מהחמא המומחה ואח"כ לשאל שאלות הפסו.

ב) אחרי ניתוח קסרי, כרוך שאחר ניתוח קסרי יהיה מסוכן לאשה להיכנס מיד להריון וכרוך כלל מומלץ על החתקה של כהצי שנה עד ההריון הבא, ואלוה לשאל שאלות חכם, אך גם פחלו של מקרה ומקרה יצטרך בידור הפסק יין

ציונים והערות
212: תרי"ט סי' נא שער ב. ת"י סי' כה פ"י. 213: ת"י סי' כה פ"י.

נשמת אברהם

הוא קל משימוש במוך, ושם הוסיף אף כבוס של עיקרון ממש. ועדף זה זכר שיש להחזיר ע"י קושור או חתוך ששפוחי של ביצים וכי, אולם אף להזי ישי לרון מטעם המבואר למעלה פס"ד (שתולדה גם בניס בריאים) ואני מלאי הווראה בזה, עכ"ל של הממחה יתקן.

וכי, ע"ש.

ובתשובה אחרת²²² כותב האג"מ:

ברבר האשה שהולידה בניס בעלי מומין ורצונה שיסוסו אותה אם יש מקום להחזיר. הנה איני רואה מקום להחזיר מאחר דלה עצמה ליכא סכנה, דתא להמרי"א מי' ה ס"ק כה גמ סייזוס ונקבה זוזא אסור מן המתרה רק שאין מלקוח וכי. ואף אם נמא דהוא רק מדרכו, נמי לא כל איסורים דרבנן הותרו כשבל צורך כשליכא סכנה וכי. ולכן הסיורס ממש שאסור בנקבה אף שהוא מדרבנן אסור אף במקום עצרא טובא. ולשמע במוך, אף שג"כ כיון שאין סכנה לה בעצמה ואסורי כה"ג לאשה שנוולד לה שני בניס ששניהם היו במחלה כזאת, שלפי דעת הרופאים אין יכולים לחיות יותר מבי' שנים ע"ש בתשובתי מי' טב (מוכא לעיל) ורק במסחה כסם החרתי שם, מסתבר שבעובדא זו החששת ללדת בניס בעלי מומין, מביין שיש לה צער גדול והוא צער לשנים הרבה ואפשר לכל ימי חייה, יש להחזיר לשמש גם במוך אם יראה לסמוך

נשמת אברהם

הוא קל משימוש במוך, ושם הוסיף ובי' שיש להחזיר ע"י קושור או חתוך ששפוחי של ביצים וכי, אולם אף להזי ישי לרון מטעם המבואר למעלה פס"ד (שתולדה גם בניס בריאים) ואני מלאי הווראה בזה, עכ"ל של הממחה יתקן.

וכי, ע"ש.

ובתשובה אחרת²²² כותב האג"מ:

ברבר האשה שהולידה בניס בעלי מומין ורצונה שיסוסו אותה אם יש מקום להחזיר. הנה איני רואה מקום להחזיר מאחר דלה עצמה ליכא סכנה, דתא להמרי"א מי' ה ס"ק כה גמ סייזוס ונקבה זוזא אסור מן המתרה רק שאין מלקוח וכי. ואף אם נמא דהוא רק מדרכו, נמי לא כל איסורים דרבנן הותרו כשבל צורך כשליכא סכנה וכי. ולכן הסיורס ממש שאסור בנקבה אף שהוא מדרבנן אסור אף במקום עצרא טובא. ולשמע במוך, אף שג"כ כיון שאין סכנה לה בעצמה ואסורי כה"ג לאשה שנוולד לה שני בניס ששניהם היו במחלה כזאת, שלפי דעת הרופאים אין יכולים לחיות יותר מבי' שנים ע"ש בתשובתי מי' טב (מוכא לעיל) ורק במסחה כסם החרתי שם, מסתבר שבעובדא זו החששת ללדת בניס בעלי מומין, מביין שיש לה צער גדול והוא צער לשנים הרבה ואפשר לכל ימי חייה, יש להחזיר לשמש גם במוך אם יראה לסמוך

נשמת אברהם

לאסור על אשה כזאת להיכנס להריון. אם כך הוכיח, לכאורה מסתבר שאין איסור לאשה כזאת להיכנס להריון, אם כך רצונה ואין זה נקרא מניסה את עצמה לסכנה, כי הלא אפשר למנוע את הסכנה ברופן הגדול. מאידך, אם היא אינה רוצה להיכנס להריון מתוך פתח מהחיקי של רכאון וכי על אף השיפול, מסתבר שיהיה מותר לה להשתמש באחד מודרי המניעה (לפי מורה הוראה) ואין הכעל יוכל לטפן אותה למנועה.

והמכילנו אתי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ומו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א.

ה' סכנה להולדת ילדים חולים. עיין במנחת יצחק²²⁰ באשה שמתמה חילי נשארה חלואה ואחרי שנוולדו לה שני ילדים כריאים נולדו לה שתי בנות חולות במחלת לב שאחת כבר מתה, ויש חשש שזה מחמת חולשת האשה, אחרי שח בני"א יש לחוש לחולשת המחלה והלכת הפוסקים, כתב: דבני"ד אישתי לטובתא שכבר אחזקה ג"כ לילד ילדים בריאים. ובענין למנוע הריון ע"י שימוש במוך, ה"ח דהלבושי מרדכי מהד"ת מי' סח נראה חולים וכ"כ בחשובת אפרקטא דעניא סי' אפטר לטפל באשה כזאת עם סיפור של דכאן וטוירוף דעת ער כרי נסין החאבדות בעבר אחרי לידה, וניתן למנוע ברובן הגדול התקף חורר של דכאן אחרי לידה ואין הם רואים שום סיבה מבחינתם

נשמת אברהם

זה תליא בפלוגתא הפוסקים אי מותר (במקום סכנה נפשית) לשמש במוך בשעת תשמיש או דוקא לאחר תשמיש. במנחת יצחק²¹⁷ לענין היכא דהתיכור מסכן אותה בסיווף הדעת אם נחשב ככלל סכנה, וכתב דנראה דזה ככלל פקוח נפש. וכ"כ בשו"ת חבלים בניעימים²¹⁸ לענין חולה שוטה שאם יתענה יחזור לשטותו. פטור מלהתענות בזה"פ, וגם שמא ע"י טוירוף הדעת יזק עצמו או אחרים וכי ע"ש. ועיין שם באוצה"פ.

בשו"ת אג"מ²¹⁹ ברכב אשה שנושחטת בשתי לידות והרופאים אסור עליה להחזיר ער פנפ, כתב שישנות הוא ענין סכנה לא רק לעצמה אלא גם להילדים הקטנים, שאף מי שששוחטו אינו לעשות רע, אפשר להחזיר שחוצה לעשות רעה לעצמה ולהילדים ח"י, ואי אפשר להעמיד שומרים על זה. ולכן יש להחזיר לה לשמש במוך מכיון שהחזיקה שתי פעמים שיצאה מדעתה אחר הלידה ונקושי גדול נחלפאה.

נשמת אברהם

ואמרו לי שני מורלי מהלקוח פסיכיאטריות בארץ (לא דחיים וזה שלא בפני זה) וכן מוסחה בחוץ לארץ שהיום אפשר לטפל באשה כזאת עם סיפור של דכאן וטוירוף דעת ער כרי נסין החאבדות בעבר אחרי לידה, וניתן למנוע ברובן הגדול התקף חורר של דכאן אחרי לידה ואין הם רואים שום סיבה מבחינתם

נשמת אברהם

שעצבי האשה מתחיים מאד בגלל הלידות
המכופות, והמורה הנוראה רואה צורך גדול
בה אוי יש גם לר'ן ולהזיר להשתמש
בטבעת היינו שוררופא שם לה הטבעת
בתוך הרחם באופן קבוע ורוק בכי האי
גוונא, ולא טבעת שהאשה בעצמה שמה
לפני חשמיש שכפי הנראה המהרש"ם ר'ן
בניין [ה?]. כמו כן אפשר גם כסליל, גם זה
בטבעת שהרופא שם לה בתוך רחמה
בקביעות. אך כסליל, יוצא לכית החיצון
חוטם דקים שעל ידו זה יכל אחרי כן
הרופא להוציא את הסליל מהרחם, ויש
לבקש את הרופא לקצר את החוטם הליל
עד כמה שאפשר בכירי שלא ידבק החוטם
בכוחלי החיצון בטבילה ויבוא לידי חציצה
וכמו כן על האשה לרחוץ את המקום
הטב. וכל זה כשרואה שיש צורך גדול
וכנ"ל, עכ"ל של הגר"ש אלישיב
שליט"א.

(ז) נאמנות הרופאים מוכח באצט"פ²²²
בשם הפקודת אלעזר סי' ק, שנסתפק אי
יש לסמוך על הרופאים שיש סכנה לאשה
גם כשלא החזקה להסתכן בלידות
הקודמות. דאלי האי דסומפין עליהם
בעלמא הוא משום דאמירותה מהו
לעשות ספק פקוח נפש וכיון דספק
פקי"נ מותר סומפין עלייהו (משא"כ
הכא דכולה שלא תשמע) ומסיק דמ"מ
בהחזקה בסכנה אף כב פעמים אפשר
להקל וכי ע"ש. ובדברי מליכאל²²⁸ תמה

222 (ז) נאמנות הרופאים מוכח באצט"פ
223 (224) ח"ט סי' מג. חס"ט סי' מג.
224 (225) ראה ממת שלמה ח"ט סי' קא אות א.
225 (226) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.
226 (227) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.
227 (228) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.

נשמת אברהם

מעשה דרכו לערב אל תנת דרך. אך פ"י
דבלא"ה החזקה שבינה מתיים ואין לאו
איסור כלל. ועוד במקום סכנה הוא ואפילו
למ"ד אשה מצווה על פו"ד מותרת כמישי
הריטב"א (סוף פרק הבא על יבמות).
ולענין חיוב לגרשה שכחב ר"מ כפשות
שמחויב לגרשה כי אין לו רק שני פנים
ולא קיים צדיק פו"ד וכוונתו לדברי ה"ש
(סי' קנד סי' כד), אך בני"ד שילית
הירושלמי קיים פו"ד בשני נכרים ושמע"י
מגדול אחד כי מהר"ש ז"ל עכ"ד ענה"א
בנפשיה שלא היה לו רק שני בנים ואשתי
לא ילדה עוד ובא"י אין חזר"ג ויכול לישא
אשה על אשתו וסמך על הירושלמי ולי
נשא אחרת וכי. ואם תעשה זאת מצי"ת
בעל"א או שלא מדעת, יעשה כפי ששול
באופן הידות בטות מוחלוקת עכ"ל.

כח לי הגר"ש²²³ אצט"פ וצ"ל²²⁴
אם הפחד מהולדת בנים נכיס בגוף ובנפש
וכן הצער מגורשין קשה מאד לשונות
באופן שהם מוכנים לבזבז חוץ רב להפיל
מזה, נראה שמתחיים להשתמש בדיפוזיט
ואין הבעל חייב להתגרש אם הציע הוא
כאמור גדול מאד לשניהם. וגם צדיק
הדבר יש לר'ן אם חייב אדם לבזבז יחיי
משליש לקיים מצות פו"ד וכמו"כ על
שבת משום לא תהא בראה, ועיי' בפ"ט ע"י
יג ע"א תר"ה ללמד, ופלאות
בהשאלתה והחיים, עכ"ל. ועיי' ח"ט
סי' א ס"ק א.

223 (224) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.
224 (225) ראה ממת שלמה ח"ט סי' קא אות א.
225 (226) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.
226 (227) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.
227 (228) ח"ט סי' קא. ח"ט סי' קא.

33

אבן העזר א הלכות פריה ורבייה

אירי כשא"י דהוא ממזר או ממזר אינו חי אלל אם ידוע דהוא ממזר קיים האל

שנתעברה באמצעי אס קיים האב פ"ו ואס מקרי צנו לכל דבר ובלקוטי מהר"ל

הבן (י) ממזר (ב"י כסס הרעב"א) או מרש (י) שוטה וקטן קיים

ונגאל שצק סירה היה צנו של רימיה עירקו צמנטי כי סירה צימנטריא ירמיהו ועיין

פ"ד דלא חי: יב בנים בהיותו עכו"ם. אע"ג דק"ל גר שנתגייר כקטן שגולד

פ"ק י"ו (ו"ל ספר יצירה מומן הצנדה אצינו ע"ה נמלה בין אוממו הקדושה

הבן (י) ממזר (ב"י כסס הרעב"א) או מרש (י) שוטה וקטן קיים

המנוסה (מהר"ל סי קל"ו): (י"א) יהיו לו יב בנים בהיותו עכו"ם (ט) [טז] (ז)

פ"ד דלא חי: יב בנים בהיותו עכו"ם. אע"ג דק"ל גר שנתגייר כקטן שגולד

פ"ק י"ו (ו"ל ספר יצירה מומן הצנדה אצינו ע"ה נמלה בין אוממו הקדושה

הבן (י) ממזר (ב"י כסס הרעב"א) או מרש (י) שוטה וקטן קיים

המנוסה (מהר"ל סי קל"ו): (י"א) יהיו לו יב בנים בהיותו עכו"ם (ט) [טז] (ז)

פ"ד דלא חי: יב בנים בהיותו עכו"ם. אע"ג דק"ל גר שנתגייר כקטן שגולד

פ"ק י"ו (ו"ל ספר יצירה מומן הצנדה אצינו ע"ה נמלה בין אוממו הקדושה

הבן (י) ממזר (ב"י כסס הרעב"א) או מרש (י) שוטה וקטן קיים

המנוסה (מהר"ל סי קל"ו): (י"א) יהיו לו יב בנים בהיותו עכו"ם (ט) [טז] (ז)

פ"ד דלא חי: יב בנים בהיותו עכו"ם. אע"ג דק"ל גר שנתגייר כקטן שגולד

פ"ק י"ו (ו"ל ספר יצירה מומן הצנדה אצינו ע"ה נמלה בין אוממו הקדושה

הבן (י) ממזר (ב"י כסס הרעב"א) או מרש (י) שוטה וקטן קיים

המנוסה (מהר"ל סי קל"ו): (י"א) יהיו לו יב בנים בהיותו עכו"ם (ט) [טז] (ז)

ז הכן נשא
זל"כ ליתני
צנימות דף
קיים פריה
שילו בשמי
ו למסקנא
י"ם מצואר
ז כאן ואס
או להיפק
אפשר דלא
ן סי ט"ז:
ומפק אשה
לה שדים
[ו] בד"א
אזכר בין
אזכר היו
(מוז) היה
וכה"ג נ שס
ואס נקרא
אחר גזירה
שר הס"ח
שמי נקטת
ו"ר. ובש"ג
בת בן יהוי
ז"ל ויהי
ענין לשבח
יש בן לבת
ח מבח מי
התני אבל
ביד. סימן
ו הכה ג"כ
שבת אלמא
רי בבן או
התניו זכר
יניו אס בן
לין שגנשה
ש ואס הכן
(קו) דב'
יה צמנטי
זבת קיימת
רבא לשבח
איהא ז"ל
א לא איל
ובכו לכ"ד
יה רבוחא
(י) בהג"ה
פ"ט ע"ס
חיוב פו"ר
ל"ה אהב
חקקת על
ס שפתיס
לר מעלנו
ר צניס או
שמשולס
לז הג' האשה
זוהה עשר
לגריס גמי
שגמלומת
יזא נעשית
ז וירי פ"ר
ס ע"ל ירי
ספק אולי
לשכ מצד
ידע היטב
ז ו"ל כוה
ז וע"ל ירי

